

מעין • מקור Forrás

Időszaki kiadvány • Kiadja a LATIV ALAPÍTVÁNY • למען תחייה יהודית בהונגריה

2017. január
IX. évfolyam 2. szám
כסליו - טבת תשע"ז

- Érzékenység a kommunikációkban
- Ízelítő Rabbi Akiva Tatz gondolataiból
- Nyolc kérdéskör a nyolc napra
- Tíz inspiráló zsidó könyv
- Táchás, teremtés és evolúció
- Ki lehet kényszeríteni a szeretetet?

Intenzív tanulócsoporthoz a Lativban

Mikor? Minden héten hétfőtől péntekig, 8.15-12.15-ig

Kik jelentkezhetnek? A programra olyan zsidó fiúkat várunk, akik szeretnék elmélyülni a hagyományos zsidó szövegekben.

Tanévkezdés: 2017. október 24. (kedd); egész tanévben lehet csatlakozni

A programban résztvevők ösztöndíjban részesülnek.

Az intenzív Talmud-tanuló csoport várja olyan fiúkat jelentkezését, akik szeretnék elmélyülni a zsidó jogi és háláchikus szövegekben. A program célja, hogy a gemará és a háláchá eredeti nyelvű szövegeinek tanulmányozásán keresztül széleskörű és mély háttérismeretet adjon a zsidó mindennapok, az ünnepek, a jogi ügyek körében.

E tanulási fórum további célja, hogy elmélyült szöveg tanuláshoz segítsen kifejleszteni a szükséges képességeket, és megadja a szükséges háttértudást a Talmud és más szövegek önálló tanulmányozásához.

Jelentkezés és információ: lativk@gmail.com, 06 70 932 8187

Lativ
bölcseesség, hagyomány, közösség
www.lativ.hu

Tartalom

KÖSZÖNTŐ	3
FILOZÓFIA Megteremteni magunkban a fényt	4
HETISZAKASZ Vajécé • Érzékenység a kommunikációban Vajesev • Összpontosítani a cél elérésére Mikéc • Várakozás, csüggedés nélkül Vajigás • Megváltoztatni a világot	6 7 8 10
ORSZÁGOK, VÁROSOK Zsidó lét Argentínában	10
ÜNNEPEK „Színarany lámpatartóra rakja fel a mécseseket”	14
Nyolc kérdéskör a nyolc napra	16
Tévét 10: Bőjt és tisztánlátás télen	18
FILOZÓFIA Táchás, teremtes és evolúció	19
Mindenkinek a maga módján kell legyőznie a sötétséget	20
Ízelítő Rabbi Akiva Tatz gondolataiból	22
Tíz inspiráló zsidó könyv	24
TÖRTÉNELEM A Makkabeusok lázadása	25
GASZTRONÓMIA Hét hanukai étel	28
MESE A magas chanukagyertyák	29
MESE Ki lehet kényszeríteni a szeretetet?	30

a borítókép forrása • Sczaon /Flickr/

מעיין • מקור Forrás

A Lativ Alapítvány időszaki kiadványa

Kiadja a Lativ Barátai A Zsidó Reneszánszért Magyarországon Alapítvány • 1067 Budapest, Eötvös utca 29. • +36 (70) 320-4277 • www.lativ.hu • info@lativ.hu • Felelős kiadó: Keleti Dávid rabbi
Szerkesztő: Dunajecz Jakab • Munkatársak: Domán Sije, Miklós Dóri, Fináli-Magyari Judit, Réti János, Binjomin Zeév • Tipográfia, tördelés: Deák Panka • Belső illusztrációk: Deák Panka
Korrekció: Székely Mária • Megjelenik havonta
A kiadvány szent szövegek részleteit és magyarázatait tartalmazza, kérjük, ne dobja el!

A Lativ Barátai Alapítvány számlaszáma:
CIB BANK 10700079-47164907-51100005
Köszönjük, hogy adományával segíti munkánkat!

Köszöntő

Kedves Olvasó!

Az év vége felé közeledve a nyugati társadalmak többségében – de talán az érintett közösségek mindegyikére érvényes ez – két ellentétes irányú, ezért egymást jó eséllyel kioltó szándék válik uralkodóvá. Egyfelől az első jeges lehetőséggel a komfortosság utolsó emlékeit is szertefoszlató tél beköszöntét érzékelve szinte mindenki igyekszik valamennyi teendőjét minél előbb lezárni. A szándék valóra váltásához azonban előbb túl kell esni egy viszonylag kellemetlen időszakon, amely rendszerint jóval több munkát foglal magában az év legnagyobb részében megszokottnál. Ezzel párhuzamosan a legtöbben a megfélemlítés kényszerének engedelmeskedve rengeteg bosszúsággal járó bevásárlókörútba kezdenek. Másfelől viszont aki csak teheti, megpróbál felkészülni arra is, hogy a sötétség terjedéséhez igazodva végre elcsendesedhessen, és békességre leljen. Márpedig a kettő együtt biztosan nem megy. Mi ezért a garantáltan családhoz vezető út helyett egy bevált, kétezer évnél is régebbi módszert kínálunk.

Az időszámításunk előtti 165-ben, kisleve 25-én, három évig tartó szabadságharcot követően a Makkabeusok legyőzték az Izraelt elfoglaló és a zsidók vallásgyakorlatát szigorúan korlátozó szíriai görögöket. Csodás győzelmükkel egyúttal a hellenista zsidók fölött is diadalt arattak. A kor intellektuális tudáskincsének legjavával felvértezett görögöket támogató „progresszív” zsidók ekkor már régóta mindent megtettek annak érdekében, hogy őseik és az általuk lefektetett tanításhoz ragaszkodó környezetük ósdiinak gondolt zsidóságát valami sokkal modernebbre, az uralkodó szellemi áramlatokhoz közelebbre cseréljék. Valami olyasmire, ami egyszerűbb, látványosabb, vonzóbb és „felvilágosultabb”. Veszükre a hagyományait, a Kinyilatkoztatás igazsága mellett kitartó zsidók legyőzték a sokszoros túlerőben levő, és a korszak legütőképesebb egységeit felsorakoztató görög haderőt. Ehhez persze az égi közbeavatkozáson túl szükség volt arra is, hogy az uralkodó szíriai görögök hosszú időn keresztül, az elviselhetetlen sokszorta nagyobb, itt most nem részletezendő elnyomással sújtsák a vallásukhoz hű zsidókat.

Fontos megjegyezni, hogy a görögség, illetve a nép legnagyobbjai által formált hellenisztikus civilizáció, valamint a zsidóság kapcsolata nem a hasmoneusokkal, még csak nem is az őket időben megelőző Szeleukida Birodalom kialakulásával kezdődött, hanem a bibliai időkben, Noé és fiai történetével. A szöveg tanúsága szerint miután Noé lerészegedik az általa ültetett szőlő gyümölcsetől, fiai közül kettő, Sém és Jáfet betakarják apjuk meztelenségét, ezért áldás száll rájuk, ám harmadik fiát, Chámot átok sújtja, mert visszaélt apja megszegyenült állapotával. Bölcsseink a történetet úgy értelmezik, hogy Chám, aki apja meztelenségét nem szünteti meg, bár erre alkalma lenne, az ember állatias természetével megbékélt, a vágyak zabolátlan kiélésében kedvét lelő pogány, barbár népeket jelképezi. Jáfet, akinek a leszármazottai között található a görögség ősatyjának tekintett Jáván is, már betakarja atyját, azaz tisztában van azzal, hogy az ember alantas természetét fel lehet és fel is kell emelni, csak hogy az ehhez szükséges eszköztárat a száraz tudományosságban, a hideg rációban és az esztétikumban, vagyis a természet és a művészetek önmagukért való felmagasztalásában találja meg.

A tudományos szemlélet, a folyton megismerni akaró elemzés iránti vonzalom a Sém-től származó zsidóságtól sem áll távol. A zsidó hagyomány ugyanakkor tisztában van azzal, hogy a korszakról korszakra változó tudományos tételek, az ész felmagasztalása és az egyedül az uralkodó korszak által meghatározott erkölcsi elvek önmagukban nem képesek az emberi létezés teljességét megjeleníteni. A zsidóság ezért

nem áll meg az anyag vizsgálatánál, összpontosított figyelmével a lélek valóságig hatol, megismerése és cselekvései fókuszába a Kinyilatkoztatás és az Örökkévalótól kapott szellemi küldetésének teljesítése kerül. Az alkotó, sikeres zsidó élethez persze szükség lehet a tudományra és a civilizáció megannyi vívmányára, ám ezek a legjobb esetben is csupán eszközök a magasztos célok eléréséhez, nem homályosíthatják el azokat. Ahogy a Tóra fogalmaz: „Terjessze ki Isten Jáfetet, és lakjék Sém sátraiban” (1Mózes 9:27).

Az ókori görög civilizáció öröksége, vívmányai ma is tetten érhetők a nyelvben, a politikában, az oktatási rendszerben, a filozófiában, a tudományban és a művészetben egyaránt. Mégis ahogy a makkabeus szabadságharcot megelőző időszakban, úgy a „felvilágosult”, haladó létszemlélet napjainkban sem elégszik meg másodlagos helyzetével a gyökereihez ragaszkodó zsidó ember életében, hanem ön-

nön létjogosultságát, felsőbbrendűségét igazolandó domináns szerepre tör. Ehhez megpróbálja eljelentékteleníteni a hagyományok fontosságát, felismert igazságukat megkérdőjelezi, helyükre vonzó, látszatra könnyen, valójában soha el nem érhető ideálokat állítana. A civilizációnk ma is ugyanúgy tagadja a zsidóság legfontosabb alaptételeit, megszerzett tudásával egyedüli célja a természet uralása, ezzel szemben a Tóra útján járva ennél jóval többet, önmagunk ellenőrzését, felemelését érhetjük el. Ilyen módon jobb, ha nyilvánvalóvá tesszük, hogy a posztmodern kultúra – minden érdemével együtt – a több mint kétezer évvel ezelőtti, szír–görög elődjéhez hasonlóan „felvilágosodás” helyett valójában sötétséget hoz az életünkbe. Ezért a mi dolgunk az, hogy a chanuka lángjait meggyújtva szellemi világosságot hozzunk a saját és a környezetünk életébe.

Latív staff

Megteremteni magunkban a fényt

Interjú Keleti Dávid rabbival

Az előző számban az őszi eleji, úgynevezett nagyünnepi időszakról beszélgettünk Ráv Keletivel, arról, hogy hogyan épülnek egymásra az egymást követő ünnepek. Most, túl a zsidó naptár egyetlen olyan hónapján (chesván), amelyben az újbóld napján kívül egyetlen ünnepnap sincs, újra közeledünk egy ünnepi időszak felé, jön chanuka, tévét 10 bójtje, tu bisvát. Felfedezhetünk-e bármiféle kapcsolatot ezek között az ünnepek és az őszi nagyünnepi időszak között?

Igen, van kapcsolat a két időszak között, azonban ahhoz, hogy megérthessük ezt a kapcsolatot, kicsit korábban kell indulnunk. Talán azt kevesebben tudják, hogy miért lett szukkot ünnepének kezdete tiszré hó 15. napjára rendelve. A Vilnai Gaon így magyarázza ezt: Mózes jom kipurkor szerzett engesztelést a zsidó nép számára az aranyborjú vétke miatt, és még ezen a napon, tiszré hó 10-én jött le Mózes a Szináj-hegyről, és kapta meg a parancsot a Frigysátor építésére. Tiszré hó 11-én hirdette ki Mózes a táborban, hogy mindenki hozzon ajándékokat a Frigysátor építéséhez. Ez két napig tartott, tiszré 12–13-án. Ezután 14-én átadta az anyagokat és az utasításokat a mestereknek, és 15-én kezdtek el készíteni a Frigysátor kellékeit. Ezért lett tiszré 15-ére rendelve a sátoros ünnep első napja.

Ezen a napon kezdett visszatérni a védelmező felhő a zsidó nép tábora fölé, ami egyszer már ott volt az egyiptomi kivonulás után, de megszűnt az aranyborjú vétke miatt. Ezért is ebben az időszakban ünnepeljük a sátoros ünnepet és nem

tavasszal, mert az akkori felhő megszűnt, azon nincs mit ünnepelni, viszont ez a második felhő tartós maradt.

A Frigysátor kellékeinek elkészítését kiszlév hó 25-én fejezték be, ezen a napon kezdődik chanuka ünnepe. Azonban bár elkészültek az összes szükséges kellékkel, a Frigysátrat csak hónapokkal később, niszán hónap elsején kezdték el felállítani. Erre mondják bölcseink a midrásban, hogy mintha meg lett volna szégyenítve ez a dátum, hiszen minden készen állt a Frigysátor felállításához mégsem kezdték el az építést. Kiszlév hó 25-e úgy lett kiengesztelve, hogy sok-sok évvel később erre a dátumra esett a chanukai csoda kezdete.

Egy mélyebb értelmezés szerint a Frigysátor, a későbbi Szentély megfelelője, a fényt jelképezi. Erre utal a Heródesről szóló talmudi történet is. Miután hatalomra került, Heródes kivégeztette az összes nagy bölcset, egy kivételével. Mikor belátta, hogy rosszul cselekedett, megkérdezte a megmaradt bölcset, hogy hogyan tehetné jóvá mégis a bűnét? Azt a választ kapta, hogy mivel ő oltotta ki a világ fényét azzal, hogy megölette a bölcseket, ennek az a helyrehozatala, hogy építse fel a világ fényét. Emiatt építette fel azt a rendkívül szép Szentélyt, amire azt mondták, hogy aki nem látta a Heródes által épített Szentélyt, az még nem látott egy szép épületet életében. A Szentély tehát a világ fénye.

Azt mondja a Maharal, hogy ősszel, amikor a világ te-remtve lett, a fény és a sötétség egyensúlyban volt, ezt hívják ma őszi napéjegyenlőségnek. Ekkortól kezdett megerősödni

a sötétség, és gyengülni a fény. Kiszlév hó 25-én érte el a sötétség a maximális mértékét, és kezdett újra erősödni a fény, ekkorra készültek el a Frigysátor, a világ fényének az elemei. Ez az erősödés egészen niszán haváig tartott, amikor a fény már erősebbé vált, mint a sötétség, és ekkor építették fel a Frigysátrat.

A Szentély megtisztítása és újbóli felavatása chanukakor a vigasztalása ennek a napnak, hiszen ami sok-sok évvel korábban is megtörténhetett volna – hiszen minden eszköz rendelkezésre állt a Frigysátor felépítéséhez –, most valóban megtörtént, és újra lett szentelve a Szentély.

A chanukához kapcsolódó halachikus előírásokról, konkrét micvákra már sokat olvashattunk ennek az újságnak a lapjain is, de van-e ezeken túl valami egyéb, amivel lelkileg, spirituálisan készülhetünk a közelgő ünnepre?

A Bais Hadsnak van egy nagyon szép elmélete a második Szentélyről és annak a küzdelmeiről, amelyekre chanukakor is emlékezünk. Azt mondja, hogy azért okoztak bajt a görögök a Szentélynek, mert kicsit elhanyagolták az ottani szertartásokat. Ennek a jóvátétele úgy történhetett meg, hogy pont az ellenkezőjét kellett csinálni. Az elhanyagolás, a kevesebb erőfeszítés ellenkezője pedig az önfeláldozás. Fantasztikus önfeláldozás volt, ahogy tizenkét ember legyőzte a profi görög hadsereget, hiszen előre nem tudhatták, hogy győzni fognak, teljesen esélytelennek tűntek, mégsem futamodtak meg. Ezzel az önfeláldozással sikerült visszaállítani a szentélybeli szolgálatot. Hiszen a görögök fennhatósága alatt megszűnt a teljes zsidó hagyomány és vallásgyakorlat, nem szabadott szombatot tartani, Tórát tanulni, és nekik nem csak a Szentélyt, hanem még ezeket is sikerült visszaállítaniuk. Ezért kapcsolódik a második Szentélyhez szorosan a tóratanulás.

Úgy tanították nekünk, ahogy a Vilnai Gaon mondta, hogy az első és a második Szentély között az volt a különbség, hogy az első a Teremtő részéről működött, ott volt az i-teni jelenlét, a Sechina, nyilvánvaló csodák voltak, de a második Szentélyben bizony nem volt Sechina, nem voltak csodák. Elégge el is voltak keseredve az öregek, akik még emlékeztek az első Szentélyre a 70 éves száműzetés előtről, amikor meglátták a második Szentélyt. Szomorúságukban sírtak is, mert összehasonlítva az elsővel a második sokkal sokkal szerényebb, gyengébb volt.

Az első Szentélyben voltak próféták, közvetlen kapcsolat az Örökkévalóhoz, de a másodikban ez is hiányzott, ahogy a korábban említett Sechina is, amit így az embereknek

maguknak kellett megteremteni. Az első Szentélyben is a végeredmény ugyanaz volt, hogy, minden egyes emberben lett Sechina, de ott ez kívülről jött. A másodikban ezt az embereknek magukból kellett megteremteniük, mégpedig a tóratanulás által.

Ennek alapján érthető, amit a midrás ír, hogy amikor kezdték építeni a második Szentélyt, az akkori szellemi vezetők ultimátumot adtak a Teremtőnek, hogy nem tesznek egy követ a másikra, vagyis neki sem látnak az építkezésnek, amíg nem ígéri meg nekik, hogy ha felépítik a Szentélyt, akkor kinyitja az összes bölcsesség kapuit előttük, elárulja nekik a Tóra összes titkát, és rengeteg ember fog Tórával foglalkozni. Hiszen csak ezáltal, a Tórával való foglalkozás, a szóbeli Tan tanulása által teremthetett meg már csak a Sechina az emberekben, és ha ez nincs, akkor nincs is értelme a Szentélynek. Ekkor megjelent a Sechina, és azt mondta: megadom nektek mindezt.

Ennek az a jelentősége, hogy ha a zsidó nép a saját erejéből felemelkedik szellemileg, akkor velük lesz a Teremtő, de ha nem, akkor nincsenek ajándékok. Minden az emberek küzdelmén múlik. Ez az, amit korábban említettünk, hogy amikor a nép lazított, akkor a Teremtő is eltávolodott.

Erre teszi fel a kérdést a Levus: miért nincs micválokoma chanukakor, hiszen például purimkor van? A válasz: purimkor a zsidó nép teste volt veszélyben, és a testük menekült meg, ezért a testnek kell reagálni a köszönettel, ennek a formája pedig a micválokoma. Chanukakor az emberek teste nem volt veszélyben, ha szót fogadtak volna a görögöknek, semmi gondjuk sem lett volna, csak szellemileg voltunk bajban, mintha megszaktadt volna a kapcsolat a zsidó nép és a Teremtő között. Azért vagyunk halásak ebben az esetben, hogy a teremtő nem engedte el a kezünket, hanem visszahozott a szolgálatához.

Ezért is annyira aktuális számunkra a chanuka, hiszen ez a kezdete a mai időszaknak, amelyben lehetséges, hogy legyen Sehina a zsidó népnél, de nem ajándékként, hanem igyekvéssel, a szóbeli Tan tanulása által.

Hogyan valósítsuk ezt meg a gyakorlatban, mit tanácsol Ráv Keleti, mit tegyünk konkrétan a következő időszakban?

A szellemi fejlődésben a legfontosabb az állandóság. Ha valaki egy napi tíz perces tanulást fogad meg, de azt kitartóan folytatja, akkor hasonlós lesz ahhoz az emberhez, akiről Salamon király is beszél, aki apró dolgokat gyűjt össze, a végén gazdag lesz. Általában úgy tanultuk rabbijainktól, hogy nem érdemes túl nagy dolgokat vállalni, jobb, ha valami kicsit, de azt stabilan csinálunk. Aki beszél angolul, olvashat, hiszen angolul már könyvtárnyi irodalom érhető el. Sok hanganyag, előadás is van az interneten. Ma már annyira sok a lehetőség, hogy mindenkinek csak azt kell megtalálnia, ami megtetszik neki. A fontos, hogy a tanulás, akármilyen kevés is, de állandó legyen. Lehet halacha, hiteli ügyek, filozófia, mindenkinek más az érdeklődése, élethelyzete. Konkrét tanácsért forduljatok Sijéhez vagy hozzám, és segítünk megtalálni a releváns tanulnivalót az adott embernek az adott helyzetben.

az interjút készítette • Hámori Zoltán

Vajécé

Érzékenység a kommunikációban

RABBI BEN TZION SHAFIER

„A szavak, amiket kimondunk, mélyre hatolnak”

Az vers azt mondja: „reggel lett, és Lea volt az [Jákok mellett]” (1Mózes 29:25). Jákok be lett csapva, azt hitte, hogy Ráchelt veszi el, reggel azonban rá kellett jönnie, hogy nem őt vette feleségül, hanem Leát. Hét évvel korábban ő és Ráchel kötöttek egy megállapodást: Jákok adott Ráchelnak egy titkos jelet, azzal hogy „ha az apád megpróbál becsapni, és én majd megkérdem, mi a titkos jel és valaki más lesz ott helyetted, az majd nem tudhatja a jelet.”

Így Jákok bebiztosította, hogy ne csaphassák be, ám valami közbejött. Ráchel látta, amint az apjuk a nővérét, Leát vezeti a hüpe alá. Láván azt akarta, hogy Jákok Leát vegye el, ezért őt vitte az esküvőre. Ráchel látta, hogy nővére ebben a szituációban megszegyenülhet, ezért elmondta neki a titkos jelet. Jákok éjjel abban a tudatban volt, hogy Ráchel az. Az egyik kommentár szerint azon a reggelen Jákok kérdőre vonta Leát.

– Hogy tehetted ezt velem? Becsaptál, ez alattomos alnokság! – Erre Lea így válaszolt:

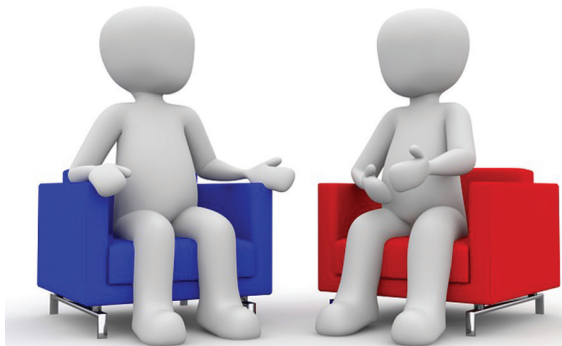
– Tőled tanultam. Nem te sétáltál be apádhoz, és tetteted magad a testvérednek, Ézsauak? Nem öltöztetted ma-

gadra a ruháit? Nem tetted magadra egy kecske bundáját, hogy annak tettesd magad, aki nem vagy? Nem voltam benne biztos, hogy szabad illet cselekednem, de láttam, hogy te megtetted, és ha neked szabad, akkor nekem is.

Ez volt az a pillanat, amikor Jákok elkezdte meggyűlölni Leát. Amit Lea mondott, igaz. Volt egy kérdése: szabad-e bárkinek megmásítani az igazságot bizonyos körülmények között, bizonyos szituációkban, vagy nem? Az igaz embert, Jákobot vette alapul, tanult tőle. Egyszer ő is megtette, nyilvánvalóan helyesen – hiszen Jákok cádik –, és ugyanezt tette Ráchel. Miért gyűlölte Jákok mégis Leát? A válasz, hogy az életben sokszor van választásunk; cselekedhetünk helyesen vagy okosan, de sokszor helyesen cselekedni nem a legokosabb. Sokszor túl őszintének lenni, félreérthetően fogalmazni hatásos, ám esetleg nem kívánatos eredményt is hozhat. Jakob elképzelhetetlen nagy cádik volt, szinte ego nélküli, de összességében mégiscsak ember. A kritikus szavak és a szembesítés átjárták a szívét, és ez okozta a nemtetszését, talán bizonyos szintű gyűlöletet.

Azt gondolom, óriási tanítás van ebben a számunkra. Ez benne van az emberekben, akikkel az életben dolgozunk. Nem Jákokokkal találkozunk életünk során, aki egy tiszta emberi lélek volt. Az ember gyenge, nagyon kényes. A dolgok, amiket mi mondunk, sokkal mélyebbre hatolnak. Gondolhatjuk, ha Jákoból ezt váltotta ki, hogy tükröt tartottak elé, akkor nekünk mennyire óvakodnunk kell, nagyon körültekintőnek kell lennünk azzal kapcsolatban, hogy mit, hogyan és kinek mondunk. Tisztában kell lennünk az emberek érzéseivel és érzékenységével. Nagyon érthetőnek kell lennünk, tudnunk kell, mit fog kiváltani a közlendőnk. Ha valaki így tesz, nem önmaga lesz a középpontban, hanem mások. Hatékonyabb lesz emberként, könnyebb lesz vele együtt élni, és a spiritualitása is nagy magasságokba ér el.

forrás • aish.com – TheShmuz
fordítás • Friedmann Bracha

Vajésev

Összpontosítani a cél elérésére

RABBI YISSOCHER FRAND

Jákok azt mondta Józsefnek, hogy menjen, nézze meg a testvérei boldogulását és a juhok jólétét, hozzon neki jelentést róluk. Ez olyan feladat volt, amely nem csupán József és testvérei életét változtatta meg. Valójában az egész zsidóság történetét más irányba terelte.

A vers így szól: „Egy férfi megtalálta, miközben a mezőn vándorolt, és megkérdezte tőle, mit keres (az eredeti héberben ma tevakes?). József azt válaszolta: A testvéreimet keresem, kérem, mondja meg, merre legeltetnek.” A férfi irányt mutatott Józsefnek a testvéreihez. József elment, hogy megtalálja őket, a többi pedig már csak történelem.

A Kotzker Rebbe (RavMenachem Mendel of Kotzk) egészen különleges jelentést látott a látszólag hétköznapi párbeszédben.

A vers először azt mondja: „Egy ember megtalálta.” A midrás álláspontja, hogy az „ember” Gabriel angyal, hivatkozva „az ember” Dániel könyvében való jelentésére. A vers így folytatja, „és ő vándorolt a mezőkön”. Ez egy metafora az ember életére a földön. Az emberek gyakran mást sem csinálnak életük során, mint vándorolni, és keresnek valamit. Elveszetteknek tűnnek, és nem tudják, melyik irányba menjenek tovább.

a bizonytalanságnak az alapvető megoldása, hogy fókuszálunk arra, amit szeretnénk elérni az életben.

Végül a vers úgy szól: „És az ember megkérdezte tőle, mit keres.” Gábiel angyal azt mondta Józsefnek: „Figyelj jól, József. Az emberiség történetének egyik legnagyobb kalandozásába készülsz belevágni. Gödörbe leszel dobva. Egyiptomba leszel küldve. Eladnak rabszolgának. Hamisan leszel megvádolva. Börtönbe leszel zárva. Majd ki leszel hozva a börtönből, és Egyiptom alkirályává leszel. Az életed során meg fogod élni a legnagyobb magasságokat és a legsötétebb mélységeket. Mi a kulcsa a sikernek ezen körülmények között? A kulcs, ha észben tartasz egy dolgot: a „ma tevakes” – azt, amit keresel. Mindig arra kell fókuszálnod, amit meg akarsz valósítani az életben.”

Ha az ember arra fókuszál, amit akar, akkor nem érdekes, mi történik vele az élete során – legyenek azok a legnagyobb nehézségek vagy a legnagyobb sikerek –, semmi sem állíthatja meg. Semmi sem fogja eltéríteni.

József, az igazságos, mindezek ellenére, ami vele történt, képes volt fókuszálni. Sohasem zökkent ki. Amikor az emberek borzalmas nehézségeket élnek át, és megkérdezik maguktól: „Miért történik ez velem?”, sokszor kísértésbe esnek, hogy bedobják a törölközőt. Az ember természetes hajlama, hogy feladja és elhagyja a hitét a körülmények hatására. Másfelől amikor a sikertelenséggel találkozunk, hajlamosak elfelejteni, honnan jöttünk.

„József – mondta az angyal –, két szót mondom neked. Emlékezz erre a két szóra: „ma tevakes?”. Tartsd fókuszban azt, amit keresel. Ha a célt szem előtt tartod, akkor semmi sem állíthat meg.”

Sokszor találkozunk olyan emberekkel, akik nagyon sikeresek, és azt kérdezzük magunktól, mi teszi őket azzá. Miért vannak emberek, akik sikeresebbek, és akik kevésbé azok? Hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy a siker kulcsa az ész, a tehetség, a szerencse vagy ezek valamifajta kombinációja. Kotzker Rebbe ellenben azt tanítja, hogy a sikeres élet legfontosabb kelléke a fókusz. Egy személy általában akkor lesz sikeres, ha van egy célja, mindig ahhoz tartja magát, és sohasem veszi le a szemét róla.

Luban Yakov Rabbi ezt az elképzelést egyszer a lézersugarak fizikai jelenségére hivatkozva illusztrálta. A lézer forradalmasította a tudományokat, köztük az orvostudományt, a műszaki tudományokat és a biztonsági rendszereket.

A lézer alapvetően egy fénysugár, amely olyan nagymértékben van fókuszálva, hogy az akkorára növeli az erejét, amellyel akár egy gyémántot is át lehetne vágni. A lézer körülbelül 15 watt villamos energiát használhat. A lézerfény és a hagyományos fény közötti különbség az, hogy míg a lézerfény összpontosul, addig a hagyományos fény szétszóródik. Ez a metafora igaz az életben való sikerre is. És ez nem csak a materiális és pénzügyi sikerre vonatkozik, hanem a spirituális sikerre is érvényes.

Ha egy ember tudja, mit akar, elkötelezett aziránt, amit el szeretne érni, és képes a fókuszát rajta tartani, hogy elérje mindazt, akkor átmehet akár József megpróbáltatásain is, nyertesként fog kijönni.

forrás • torah.org
fordítás • Szakács Noémi

Mikéc

Várákozás, csüggedés nélkül

RABBI LORD JONATHAN SACKS

Mit tanulunk József türelméből?

Nagyon érdekes dolog történik a legutóbbi és a mostani hetiszakasz között. Olyan, mintha a köztük lévő hét is része lenne a történetnek.

Az előző hetiszakaszban József gyerekkoráról van szó, de nem arról, hogy mi történt, hanem arról, hogy ki tehetett arról, ami történt. József a megpróbáltatásokkal teli gyerek- és fiatalkorában végig elszenvédője, nem pedig cselekvője az életének Ő a tárgya és nem az alanya a mondatoknak.

Az apja volt az, aki nagyon szerette és egy színes környezetet adott neki. A testvérei voltak azok, akik irigyelték és gyűlölték. Álmai voltak, de álmodni nem azért szoktunk, mert azt akarjuk, hanem misztikus, máig érthetetlen okokból, az álmok hivatlanul jelennek meg az alvó elménkben.

*Ha keményen dolgozunk,
Isten segít sikerre vinni
a próbálkozásunkat – de
nem akkor, amikor mi
akarjuk, hanem akkor,
amikor annak elérkezett
az ideje.*

A testvérei szétkergették a nyáját, meg akarták ölni, és egy gödörbe dobták. Ezután eladták rabszolgának. Potifár házában magas pozícióba került, de a szöveg szokatlan eréllyel tudja velünk, hogy József ezt nem magának köszönhet, hanem mert „Isten Józseffel volt, akiből sikeres ember lett. Az egyiptomi gazda házában volt. A gazda látta, hogy Isten vele van, és hogy Isten tette mindazt, amitől József sikeres lett.”

Potifár felesége megpróbálta elcsábítani, sikertelenül, de József itt is passzív volt és nem aktív. Őt próbálták elcsábítani, és nem fordítva. Végül Potifár felesége hamis vádakkal börtönbe záratta, és József semmit nem tudott tenni, hogy megvédje magát.

A börtönben megint csak kiemelkedett a többiek közül, de a Tóra megint kiemeli, hogy ezt Isteni közbenjárásnak köszönhet, és nem saját magának. „Isten Józseffel volt, és kegyes volt vele. A börtönőr megszerette. Akármit csinált József, Isten segített neki.” Ott találkozott a Fáraó főpohárnokával és fősütőmesterével. József értelmezte az álmaikat, de ragaszkodott hozzá, hogy ezt nem ő tette, hanem Isten.

Sehol máshol nincs ilyen a Tanachban, csak itt. Bármilyen történet Józseffel, az valaki más cselekedetének az eredménye volt: az apjáé, a testvéreié, Potifárnéé, a börtönőr vagy Istené. József csak egy odadobott labda mások karmai között.

Ezután, a történetben elsőként, József a saját kezébe vette a sorsát. Megtudván, hogy a főinas visszakerült a Fáraó udvarába, megkéri, hogy említse meg őt a Fáraónak. „Emlékezz rám, amikor jó dolgod lesz, tegyél egy szívességet: említs meg a Fáraónak, és így szabadíts ki erről a helyről. Mert kiloptak engem a zsidók földjéről, és itt nem csináltam semmit, amiért börtönbe kellett volna zárni.”

Többszöri igazságtalanság áldozataként József megakarta ragadni ezt az alkalmat, hogy visszanyerje a szabadságát, de a hetiszakasz egy durva csalódással zárul. „A főpohárnok nem emlékezett Józsefere, és elfelejtette.” A lezárás különösen lehangozó, amit a megkettőződött ige, „nem emlékezett” és „elfelejtette” is hangsúlyoz. Érezzük, hogy József napról napra várja, hogy valamilyen hírt kapjon, de semmi sem történik. Az utolsó, egyetlen reménye is odaveszett, és úgy tűnik, hogy örökre fogásban ragadt.

Hogy megértsük a történet megszakadásának az erejét, emlékeznünk kell, hogy csak a nyomtatás feltalálása és a könyvek megjelenése óta tudhatjuk, hogy egy tör-

ténet hogyan folytatódik, azzal, hogy továbblapozunk. Évszázadokon át nem voltak nyomtatott könyvek, és az emberek a bibliai történeteket onnan ismerték, hogy hétről hétre hallották őket. Azoknak, akik először hallották, egy hetet kellett várniuk, hogy megtudják, mi lett József sorsa.

A két hetiszakasz közötti hét során tehát a valóságban is átélhetjük azt a várákózt, amelyet József átért a börtönben, és ami két évig tartott. Akkor történt, hogy a Fáraónak két álma volt, amelyet senki nem tudott értelmezni, és amelyről eszébe jutott a pohárnoknak a férfi, akivel a börtönben találkozott. Józsefet a Fáraóhoz vitték, és egy pár óra alatt hirtelen hőssé változott: az egyik pillanatban még remény nélküli rab volt, a másikkban meg már az ősi világ legnagyobb birodalmának a kormányzója.

Miért történtek sorban ezek a rendkívüli dolgok? Valamit mondani akar nekünk ezzel a történet, de mit? Biztosan ezt: Isten meghallgatja az imákat, de sokszor nem akkor és nem úgy, ahogy gondoltuk. József ki akart kerülni a börtönből, és ki is került, de nem azonnal, és nem azért, mert a pohárnok megtartotta volna a szavát.

A történet egy nagyon fontos dolgot mesél nekünk az álmaink és a sikereink közötti kapcsolatról. József nagy

álmodó volt, és az álmai javarészt valóra is váltak, de nem úgy, ahogy ő vagy bárki más gondolta. Az előző hetiszakasz végén még a börtönben van, és úgy tűnik, hogy álmai szégyenletes módon hamisnak bizonyultak. Egy hétig kell várniuk, Józsefnek pedig két évig, hogy kiderüljön, nem voltak azok.

Küzdelem nélkül nem lehet elérni semmit. Ez az első alapelv. Isten megmentette Noét az özönvíztől, de először meg kellett építenie a bárkát. Isten megígérte Ábrahámnak a földet, de neki először meg kellett vennie a Makpéla barlangot, hogy eltemesse Sárát. Isten megígérte a földet Izrael népének, de először háborúba kellett menniük. Józsefből vezető lett, pont úgy, ahogy megálmodta, de előbb ki kellett próbálnia magát, először Potifár házában, utána a börtönben. Amikor Isten azt mondja, hogy valami meg fog történni, az nem fog megtörténni, ha nem teszünk érte erőfeszítést. Az isteni ígértet nem vesz el a felelősségből. Sőt, az ígértet maga a felelősség.

Egyedül próbálkozni azonban nem elég, szükségünk van szijata diSmájára, „égi segítségre”. Szükségünk van arra, hogy tudjuk, vannak olyan dolgok, amelyek nem tőlünk függenek. Senki sem esdekelt annyit Istenhez, mint József. Ahogy Rashi írja, „Isten neve mindig a száján volt”. Minden sikeréért Istennek volt hálás, és ebből az alázatosságból fakadt a türelme.

Azokban az emberekben, akik nagy dolgokat értek el, sokszor van meg a tulajdonságoknak ez a furcsa együttese. Egyfelől keményen dolgoznak, másfelől tudják, hogy nem csak saját maguktól függ a sikerük. Nemcsak a munka az, ami eldönti, hogy valami hogyan alakul. Ezért imádkozunk, és Isten megválaszolja az imákat, csak nem mindig akkor, és úgy, ahogy arra számítottunk, és persze néha a válasz „nem”.

A Talmud (Nidda 70b) ezt egyszerűen írja le. Feltesszi a kérdést, hogy mit tegyünk, ha gazdagok akarunk lenni. Azt válaszolja: dolgozzunk keményen, és legyünk becsületesek. De, mondja erre a Talmud, ezt már sokan megpróbálták, és nem sikerült. A válasz erre az: imádkozni kell Istenhez, mert tőle származik minden vagyon. Ebben az esetben, kérdezi a Talmud, minek dolgozzunk keményen? Azért, válaszolja, mert az egyik a másik nélkül nem elég. Szükség van emberi erőfeszítésre és Isteni segítségre is.

Bizonyos szempontból egyszerre kell türelmesnek és türelmetlennek lenni: türelmetlennek magunkkal szemben, de türelmesnek, mikor arra várunk, hogy Isten megáldja a törekvéseinket.

Az egyhetes várákozás József első szabadulási kísérlete és a sikere között azért van, hogy megértse velünk ezt az egyensúlyt. Ha keményen dolgozunk, Isten segít sikerre vinni a próbálkozásunkat – de nem akkor, amikor mi akarjuk, hanem akkor, amikor annak elérkezett az ideje.

forrás • aish.com
fordítás • Bálint Lea

Megváltoztatni a világot

RABBI WEINREIB

Szerénység és hitelesség a világ szolgálatában

Mindig nagyon érdekesnek tartottam, amit a nagyapám mondott még évekkel ezelőtt. Azt hiszem, hogy Rabbi Iszrael Szalanteről idézte, attól a rabbitól, aki megalapította a muszár mozgalmat, amely a tulajdonságaink tökéletesítését tűzte ki célul. „Fiatalon azt hiszed, hogy meg tudod változtatni a világot. Ahogy öregszel, belátod, hogy ez nem lehetséges, de még mindig hiszel benne, hogy a városodat meg tudod változtatni. Aztán elérkezik egy pont, amikor rájössz, hogy ezt sem tudod megcsinálni, de még mindig meg vagy róla győződve, hogy a családodat meg tudod változtatni. Aztán rájössz, hogy a legtöbb, amit tehetsz, az, hogy magadat változtatod meg.”

Viszont egészen csodálatos módon, van néhány ritka személy, aki igenis meg tudta változtatni a világot. Emlékszem például egy idősebb párra, akik abban a közösségben éltek, ahol valamikor én is. Egy csoportnyi fiatal házaspár voltunk, legtöbbször a szakmai képzésének vége felé. Az idős férfi és a felesége is holokauszt túlélők voltak. Biztosak voltunk benne, hogy nem érzik túl jól magukat a mi fiatalos közösségünkben. De végül észrevettük, hogy nem csak jól beleillettek a közösségünkbe, hanem mindannyiunkra nagy hatással voltak, egyesével és közösségként is. Egy pár képes volt finoman, de mélyen megváltoztatni egy egész közösséget.

Emlékszem arra a pár fiatalra is, akik képesek voltak mozgósítani az amerikai zsidó közösséget a szovjet zsidóság szenvedéseinek enyhítésére. A „felnőtt” vallásos és politikai intézmények lenézték őket, hiábavalónak, sőt kontraproduktívnak tartották az erőfeszítéseiket. De egy maroknyi elkötelezett fiatal képes volt megváltoztatni zsidó tömegek hozzáállását, és végül nem kevesebbet értek el, mint több millió testvérünk szabadságát.

Az egyén hatással lehet egész közösségekre. Ezt láthatjuk a mostani hetiszakaszunkban, a Vájechiben. Ugyanis, ahogy igyekszem bemutatni, Jákob legalább kétszer képes volt megváltoztatni a társadalmi környezetét. Először még az elején Beer Seva kisvárosát alakította át, és később, az élete végén képes volt megváltoztatni korának leghatalmasabb népét, az egyiptomit. Az elsőről néhány héttel ezelőtt olvastunk a Vájéce hetiszakaszban. „És Jákob elhagyta Beer

Sevát, és elindult Charanba.” Rási megjegyzi, hogy a szöveg hangsúlyozza azt, hogy Jákob elhagyta Beer Sevát. Az ő távozásával „elment a dicsőség, elment a szépség, elment a tekintély”, amiket Jákob jelenléte adott a városnak. A jelenléte annyit adott Beer Sevának, hogy amikor elment, megváltozott a város. A Vájechi hetiszakasz egyike annak a kettőnek, amely nevében szerepel a héber „élet” szó, a chajim. A másik a Chájé Szará, amit nemrég olvastunk. „Sára élete 127 év lett.” A Vájechi hetiszakasz azzal kezdődik, hogy „és Jákob 17 évet élt Egyiptom földjén”. Érdekes, hogy mindkét elbeszélés rögtön a főszereplő, Sára és Jákob halálával folytatja.

Van viszont egy különbség. A Chájé Szará valóban Sára halálával és temetésével kezdődik, a mostani hetiszakaszunk viszont Jákob utolsó 17 évével, amelyet József, a szeretett fia mellett töltött. Ez a 17 év épp ugyanannyi, amelyet József

Jákob arra tanít, hogy a magunk megváltoztatásán túl is mehetünk. Hatással lehetünk a családukra, a közösségünkre és végül talán a világra.

fél töltött, mielőtt tragikus módon szétváltak József 17 éves korában.

Mennyire mások voltak ezek az évek! József első 17 éve tele volt nehézséggel Jákob számára: Lábán családsai, Ézsau gyűlölete, Dina elcsábítása, Simon és Lévi agressziója, Ráchel halála a szülés közben, Rúvén tette... és József szívét tépő eltűnése.

Az utolsó 17 éve viszont, amelyet pedig Egyiptomban töltött, tele volt élettel: izgalmas és békés életet élt, a családjával körében, gyerekekkel és unokákkal körülvéve.

Figyelemre méltó viszont, hogy Jákob nem dőlt hátra kényelmesen élvezni az életet, hanem igyekezett áldást hozni Egyiptom földjére. Ahogy Rási mondja az előző hetiszakaszban, „József még 5 év éhínséget jósolt, de Jákobot nagy áldás kísérte, amikor lejött Egyiptomba. Az emberek elkezdtek vetni, és az éhínség abbamaradt.” Más rabbinikus források azt mondják, hogy az emberek Jákob biztatására kezdtek el újra vetni, bíztak benne, hogy a munkájuk eredményes lesz.

A chászid irodalomban még többet tanulunk Jákob szerepéről a egyiptomi társadalomban. Ezek a források szeretik a Zohárt idézni, amely említi, hogy a Jákob életéről szóló elbeszélésben sehol sem említi a Tóra azt, hogy „élt”, mert az élete tele volt megpróbáltatásokkal és problémákkal. Csak akkor olvassuk ezt a mondatot, amikor lement Egyiptomba.

A modzsici Rabbi Iszrael, aki a XX. század elején élt chászid bölcs volt, azt mondja, hogy a „vájechi” (és élt) (Egyiptomban) szó műveltető formában is érthető: „és életet hozott Egyiptomba”, „újjaélesztette Egyiptomot”.

Ne feledjük, hogy az éhínségig Egyiptom volt a föld legtermékenyebb országa, a világ kenyérkosara. Lót a Jordán völgyéről ezt mondta: „mint az Úr kertje, mint Egyiptom földje”. De amikor Jákob megérkezett Egyiptomba, az már nem olyan volt mint az „Úr kertje”. Már nem volt az élet forrása. Halálszagot árasztott, és az egyiptomi parasztok így panaszkodtak: „Semmi sem maradt. Mentsd meg a testünket és a földünket. Ne hagyj minket elpusztulni a szemed előtt! Adj magot, hogy éljünk és ne haljunk meg!”

Rabbi Iszrael próbálja megérteni Jákob spirituális erejét, amellyel képes volt feléleszteni egy halott országot. Csodálatosan magyarázza. Ahhoz, hogy egy magból élelemforrás legyen két folyamaton kell keresztül mennie. Először is el kell rohadnia a földben, el kell veszítenie minden hasonlóságot egy maggal. Utána növekedésre kell serkenteni. Kell, hogy legyen benne „koách hábitul”, önmaga lenullázásának, eltörlésének a képessége. Valamint hogy legyen benne „koách hácmichá”, az újjaéledés, a csirázás, a virágzás képessége.

Rabbi Iszrael bebizonyítja, hogy ez a két tulajdonság lényegi alkotója volt Jákob személyiségének. Először is volt benne „koách hábitul”, a szerénység képessége, hiszen így mondta egyszer: „Túl kicsi vagyok ahhoz, hogy megérdemljem az összes jót, amelyet folyamatosan adsz a szolgádnak.” Jákob példája az önmaga eltörlésére fontos volt az egyiptomi társadalom újjaéledéséhez.

Másrészt volt benne „koách hácmichá”, képesség a növekedésre. Rabbi Iszrael itt megmutatja nekünk inspiráló zsenialitását és pszichológiai bölcsességét. A „cmichá”, önmagunk átalakításának titka az igazság tökéletes formája. Ahogy a zsoltárban áll: „Igazság fog kinőni a földből. Az igazságnak teremtő ereje van. Valódi átalakulást és igazi változást tud okozni. És ahogy Micha mondja: az igazság Jákob védjegye. „Igazságot adott Jákobnak, hűséget Ábrahámnak, ahogy esküt tettél apáinknak a rég elmúlt napokban.

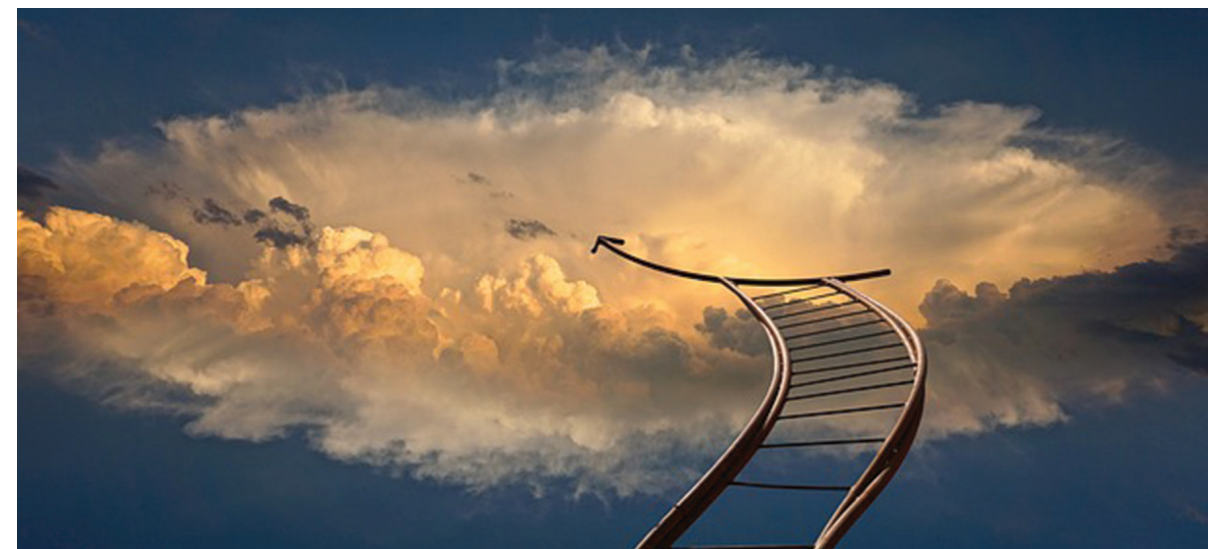
Jákob két titkos fegyvere a szerénysége és az igazsághoz való ragaszkodása volt, ezekkel tudott másokban is fejlődést elérni, és önmagában megváltoztatni egy egész társadalmat.

Ha visszagondolok az idős párra, akik köztünk, fiatalok között éltek, az ő valódi szerénységük és az abszolút hitelességük tette lehetővé, hogy behatoljanak a naivságunkba, és életre szóló leckét kapjunk tőlük. És a kis csoportnyi fiatal önzetlensége és valódi elkötelezettsége tette lehetővé, hogy egy egész társadalmat megváltoztassanak, sőt végül a szovjet zsarnokokat is.

A héten befejezzük Mózes első könyvét, a Beresitet. Ez jó alkalom arra, hogy emlékeztessük magunkat két alapvető zsidó értékre: a szerénységre és az igazságra. Csak így tudjuk magunkban fejleszteni a „koách hábitul” és a „koách hácmichát”, hogy szerényen segítsünk másoknak virágozni.

De Jákob arra tanít, hogy a magunk megváltoztatásán túl is mehetünk. Hatással lehetünk a családukra, a közösségünkre és végül talán a világra.

forrás • Torah Tidbits
fordítás • D. Ch.

Zsidó lét Argentínában

MIKLÓS DÓRI

Ahol elfogták Eichmann

Napjainkban körülbelül 181 000 zsidó él Argentínában, az 1960-as években ez a szám még meghaladta a 300 000-et.

Az első zsidók a spanyol inkvizíció idején vándoroltak a dél-amerikai államba, ahol nagy többségük teljesen asszimilálódott. A zsidók érkezésének második nagy hulláma a 19. század közepén, végén következett be. A legtöbben ekkor Nyugat-Európából (leginkább Franciaországból), valamint az Orosz Birodalomból érkeztek. Az orosz zsidókat „rusos”-nak (oroszok) nevezték a helyiek.

1906 és 1912 között évente körülbelül 13 000 izraelita költözött az országba, ekkor főleg Európa egyes országaiból (még ekkor is leginkább oroszok érkeztek), valamint Marokkóból érkeztek az államba. Az argentin társadalomba elég könnyen beilleszkedtek a zsidók, habár jelentős mértékű volt az antiszemitizmus és a xenofóbia a helyi lakosság körében. 1920-ban már 150 000 zsidó élt Argentínában. Jelentős jiddis kultúra jellemezte ekkoriban az Argentínában élő zsidóságot; jiddis színház és újság is működött Buenos Airesben.

A világ 9. legnagyobb állama egészen 1938-ig a nyitott kapuk politikáját folytatta, azaz befogadta a menedékkérőket. A nácizmus megerősödésekor azonban a helyi vezetés lezárta az ország határait. 1946-ban a világhírű politikus, Juan Domingo Perón került hatalomra. A zsidók egyáltalán nem örültek neki, számos viselt dolga miatt. Bevezette a katolikus oktatást az állami iskolákban, valamint lehetővé tette, hogy náci bűnösök bujkáljanak az országban. Azonban pozitív lépéseket is tett. Már 1949-ben diplomáciai kapcsolatot épített ki Izraellel, Argentínában pedig az ő kormánya engedélyezte elsőként, hogy zsidók dolgozhassanak a hivatalokban.

Adolf Eichmann Buenos Airesben bujkált egészen 1960-ig. Ekkor izraeli titkos ügynökök elkapták, 1961-ben sikerült Jeruzsálemben bíróság elé állítani, majd 1962 májusában felakasztották emberiség ellen elkövetett bűncselekmények miatt. Eichmann leleplezéséről számos film készült, melyek bemutatják, egyáltalán nem volt könnyű elérni azt, hogy bíróság elé tudjanak vinni a Mossad emberei egy tömeggyilkost.

1955-ben Perón hatalmát megdöntötték. Innentől kezdve megnövekedett a nyílt antiszemita incidensek

száma az országban. Zsidó temetőket és zsinagógákat rongáltak meg, utcán támadtak meg zsidókat. Az erőszakos cselekedeteknek az lett az eredménye, hogy több tízezer zsidó költözött Izraelbe, valamivel kevesebben pedig Európában próbáltak szerencsét.

1976 és 1983 között katonai junta uralkodott a dél-amerikai államban. A katonaállam vezetőinek elsődleges célpontjai a zsidók voltak. Sokan náci eszméket vallottak. Meg voltak arról győződve, hogy a zsidók egy második zsidó államot akarnak létrehozni Argentína területének egy részén. A katonai kormány hét éve alatt körülbelül 3000 zsidót öltek meg (az egész lakosságot sanyargatták, igaz, a kivégzettek között jelentősen kevesebb volt a nem zsidó, mint a zsidó).

Egy zsidó újságíró, Jacobo Timerman a juntarendszer emblematisz figurájává vált. Le akarta leplezni a rendszer működését, ami miatt letartóztatták. Diplomáciai közreműködéssel elengedték, de végül kiutasították az országból. A juntarendszer megdöntése után tért csak vissza Izraelből Argentínába.

Ebben az időszakban is a zsidók közül rengetegen elhagyták az országot, főleg Izraelbe vándoroltak.

Az 1983-as választások után Raúl Alfonsín került hatalomra. Az új elnök biztosította az ország zsidó lakosságát a támogatásáról, magas pozíciókba helyezett zsidó személyeket. A következő elnök (1989-től) az arab származású c volt, akitől körülbelül ugyanannyira tartottak a zsidók, mint annak idején Peróntól a kormányzása kezdetén. Menem többször látogatott Izraelbe, az arab–izraeli békét kívánta elősegíteni, kormányzása alatt antiszemitizmus és rasszizmus elleni törvényt fogadott el az argentin parlament.

1990-ben és 1994-ben terrortámadást hajtottak végre zsidó célpontoknál. Először az Izraeli Nagykövetségen robbantottak, a támadásnak 29 halálos áldozata volt. 1994-ben pedig a főváros Zsidó Közösségi Központjában robbantottak, 85 ember halt meg, több mint 200-an pedig megsérültek.

1999 és 2002 között gazdasági válság rázta meg az országot. Ebben a periódusban 4400 zsidó alijázott (költözött Izraelbe). Argentínában jelentős az antiszemitizmus, egy kutatás eredménye azt mutatja, hogy a helyiek több mint 80%-a vall antiszemita nézeteket. Sajnálatos mó-

don ezek tettekig is elvezetnek. Nem véletlen, hogy a mai napig jelentős az Argentínából alijázók száma.

Napjainkban a legtöbb zsidó Buenos Airesben, Córdoba-ban és Rosarioban él. 181 000 zsidó lakosával Argentínában él a legtöbb zsidó a dél-amerikai kontinensen. Az egész Amerikai kontinenst nézve itt található a harmadik legnagyobb zsidó közösség, a világon pedig ez a hetedik legnépesebb közösség. A dél-amerikai államban élő zsidók 85%-a askenáz.

Buenos Aires közössége

Az argentin fővárosban kb. 20 000 zsidó él napjainkban. Az országban az első hivatalos zsidó esküvőt 1860-ban tartották Buenos Airesben. Ekkoriban csak a nagyünnepekkor volt minjan. Tíz évvel később alakult meg az ország első zsidó hitközsége.

Jelenleg 50 ortodox, 21 konzervatív és néhány reform zsinagóga működik a fővárosban. A Libertad zsinagóga, az ország legrégebbi sülje is itt működik (1932-ben épült).

Érdeklőség, hogy itt jelenik meg a világon található négy jiddis nyelvű újság közül az egyik (a másik három Tel Avivban, Birobidzsánban, valamint Párizsban).

Az országban összesen 70 zsidó oktatási intézmény működik.

Néhány érdekesség

Cesar Milstein ukrán zsidók gyermeke, aki Argentínában nőtt fel, 1984-ben kapott Fiziológiai és Orvostudományi Nobel-díjat (megosztva) a monoklonális antitestek felfedezéséért.

Bíró László, a golyóstoll feltalálója, aki bár Budapesten született (Schweiger László József néven 1899-ben) és élt, a vészkorszak elején Buenos Airesbe menekült. Soha többé nem tért vissza Magyarországra. 1985-ben halt meg az argentin fővárosban. Új hazájában annyira tisztelték, hogy 1986-tól születésnapja, szeptember 29-e az Argentin Feltalálók Napja.

„A színarany lámpatartóra rakja fel a mécseseket”

Chanukai történet a gondviselésről

Egy Torontóban élő férjes asszonyt komoly betegséggel diagnosztizáltak. A házaspár nagyon megijedt, és a legjobb orvos után kutakodva eljutott egy New Yorkban rendelő specialista-hoz. Az orvos nagyon szívélyesen fogadta őket, és el tudta vállalni a nő kezelését. Egy probléma volt: rengeteg pénzbe került.

„Azt hiszem, tudok segíteni a feleségén – mondta az orvos –, de sajnos a kanadai biztosításuk nem tudja fedezni a költségeket.” A házaspár egyszerre megkönnyebbült, hogy van gyógymód, ugyanakkor újabb nehézséggel kellett szembenézniük: nem engedhették meg maguknak, hogy önköltségen vegyék igénybe az orvosi ellátást. Az orvos, látva mennyire reménytelen helyzetbe került a páciense és annak férje, sajnálkozva így szólt:

*„mikor azt gondoljuk,
egyedül tapogatózunk
a sötétben, bölcsen
tennénk, ha
felülvizsgálnánk, tényleg
így van-e*

„szívesen elengedném önöknek az én részemem, de a kórház így is egy vagyonba fog kerülni. Mit lehet tenni? Majd hirtelen egy megoldás jutott az eszébe!

„Van egy tanítványom, nem messze északnyugatra Torontótól. Megpróbálhatjuk, hogy elmondom neki az ellátási protokollt, ő fogja a kezelést végezni, így a kanadai biztosítás fedezni tudja a költségeket.” Ez az ötlet fantasztikusan hangzott a házaspár számára.

A kanadai doktortól nagy nehezen, de sikerült egy péntek délutáni időpontot kapniuk. Az a bizonyos péntek chanuka első estéjére esett. A férfi felhívta a rabbiját, hogy tanácsot kérjen, mi a teendő, hiszen félt attól, hogy időben bele fognak csúszni a szombat esti gyertyagyújtásba. A rabbija csak annyit mondott: „Tedd, amit tenned kell. Maradj a hotelban és gondoskodj a feleséged jóllétéről is.”

Ezek után a férj elvitte feleségét a kórházba, ahol először találkoztak személyesen a kezelőorvossal. Ő tájékoztatta őket, hogy mindent megbeszéltek a new york-i specialistával, és hogy minden rendben fog zajlani. Ahogy teltek-múltak az órák, a férjnek még mindig a kórházban kellett lennie. A sábesz vészes gyorsasággal közelgett, a gyertyagyújtás időpontja szinte már ott állt az ajtóban. Öt perccel a gyújtás legkésőbbi időpontja előtt az orvos belépett az irodájába, ahol a férj várakozott. Megnyugtatta őt, hogy a felesége jó kezekben van, minden további nélkül távozhat. A férj megkönnyebbülve egy váratlan kérdéssel fordult a doktorhoz:

„Doktor úr, lehet egy kérdésem? Chanuka első estéje pont most van, muszáj gyertyát gyújtanom. Pár perc van addig, és félek, hogy nem érek vissza a szállásomra. Tudnék esetleg itt, az irodájában gyertyát gyújtani?” A férj már vette is volna elő a chanukiáját és a gyertyákat, amikor az orvos elutasítón válaszolt: „Sajnálom, az irodában és mindenhol máshol a kórház területén füstjelző berendezések vannak, amelyek biztosan azonnal beriasztanának.”

Ezzel a válasszal szembesülve a férfi próbált nem tudomást venni az idő gyors múlásáról, és más megoldás után nézett. Körbepillantott, és látta, hogy van egy hátsó kis helyiség, ami az irodából nyílik. Odaszaladt és látta, hogy ott nincs füstérzékelő! „Doktor úr, és itt hátul? Itt nincs füstjelző!” – „Nagyon erőlteti ezt” – válaszolt az orvos. „Kérem, engedjen gyújtani!” – válaszolt határozottan a férj. – „Nem szeretem ezt mondani, de nem tudni, hogy vajon nem ez lesz-e az utolsó chanukája a feleségemnek.” „Ha muszáj. De kérem, tegye gyorsan” – válaszolta az orvos.

A férj sietve felállította a chanukiát, és ráhelyezte a gyertyákat. Mikor a samesz gyújtásához elővette a gyufásdobozt, látta, hogy csak két szál gyufa van benne. Meggyújtotta az elsőt, ami lángra kapott hirtelen, de mire a gyertyához ért, elaludt. A másodikat is meggyújtotta, de az is hamarabb kialudt, mintsem a samesz kanóca lángra kapott volna. Ezzel újabb tanácstalan pillanatban találta magát.

Odaszaladt az orvoshoz, aki az íróasztalánál ült. „Doktor úr! Van önnél gyufa?” – „Nem, nincsen” – válaszolt kissé megrökönyödve az orvos. – „Csak pár perc

maradt, kérem, nézze meg a fiókjában, hátha van ott valami.” – „Mondtam már Önnek, nincsen gyufám!” – „Kérem, csak nézze meg!” – könyörgött a férfi.

Ahogy az orvos kihúzta a fiókját, látta, hogy egy öngyújtó hevert benne. Meglepetten kivette, és odaadta a férfinak. Egy perccel a végső gyertyagyújtás ideje előtt sikerült a férjnek kivitelezni a micvát. A kétségbeesettségétől megszabadulva sétált kifelé az irodából, hálálkodva az orvos segítőkészségén, mire az megszólította őt: „Hadd mondjak el önnek valamit. Tizenöt éve nem volt az irodámban semmilyen tűzszerszám. Egyrészt mivel én nem dohányzom, másrészt itt nem lehet tüzet gyújtani. Szóval minék tartsak itt gyufát vagy öngyújtót? Viszont ma reggel láttam, ahogy a tinédzser lányom többekkel kint dohányzott az utcán. Olyan mérges lettem, hogy kikaptam a kezükből a cigarettát és a tüzet, bedobtam a táskámba,

és faképnél hagytam őket. Mikor beértem az irodámba, csak behajítottam mindet a fiókomba, és teljesen megfelledeztem róluk! Ez mind ma reggel történt. És tudja mit gondolok? Hogy I-ten szereti Önöket.”

A férj meghatva az orvos szavaitól csak annyit válaszolt: „Nem, doktor úr. Az Ő-való önt szereti. Én végig tudtam, hogy velem van, de Ő azt akarta, hogy Ön is lássa, jelen van.”

Sokszor tűnődünk, hogyan leszünk képesek nehéz helyzeteken átjutni. Azt mondogatjuk, hogy ez lehetetlen küldetés. De egyszer csak minden világossá válik, és láthatjuk, hogy az Ő-való mindenütt jelen van. „Sosem hagytalak el, gyermekem. Szeretlek, és sosem hagyalak magadra.” Mikor azt gondoljuk, egyedül tapogatózunk a sötétben, bölcsen tennénk, ha felülvizsgálnánk, tényleg így van-e.

Nyolc kérdéskör a nyolc napra

SHIRA HELLER

chanukai beszélgetések családnak, barátoknak, saját magunknak

Általános észrevétel, hogy a chanuka és a chinukh (oktatás) szavak közös gyökéből erednek. Tulajdonképpen a chanukai történetek és halachák hatalmas lehetőségeket kínálnak oktatási célú beszélgetésekhez, akár otthon, akár az iskolában. Minden egyes este oktatásra alkalmas pillanatok tömegét kínálja, ahogy a chanukia körül ülünk. A családi beszélgetések során olyan értékek kerülnek felszínre, amelyek gyakran háttérbe szorulnak a mindennapi rohanás során. A beszélgetésekhez nyújtunk most segítséget – amolyan gondolatébresztőt –, minden egyes estére külön témát kínálva, néhány elgondolkasztató, vitaindító kérdéssel.

Erőfeszítések

Miután a makkabeusok legyőzték a szír–görög seregeket, és újrászentesítették a Templomot, mindössze egy fiolányi olajat találtak, amely egy napra volt elég. Még több olaj előállítására legalább nyolc napot vett volna igénybe. Bár egy napi olaj nyilvánvalóan nem lett volna elég nyolc napra, a zsidók mégis meggyújtották a menórát. Megtették a legtöbbet, amit meg lehetett tenni ezen a ponton.

- Belekezdte-e valaha is olyan dologba, amelyről nem gondoltad volna, hogy sikerülni fog?
- Miért kell a lehető legtöbbet megtennünk akkor is, ha biztosak vagyunk benne, hogy nem fog sikerülni, amit elterveztünk?
- Rabbi Tarfon azt szokta mondani: „nem a te felelősséged, hogy befejezd a munkát, de nem mentheted fel magad az alól sem, hogy elkezd” (Atyák tanításai 2:16).
- Hogyan alkalmazható Rabbi Tarfon bölcsessége a makkabeusokra?
- Ha mi nem fejezzük be a munkát, ki fogja? (Ki fejezte be a menóra gyújtásának „munkáját”?)

Csodák napjainkban

Chanukakor emlékezünk, és kifejezzük a hálánkat két csodáért is. Az olaj csodája – hogy egy napnyi olaj nyolc napig ég – a Teremtő cselekedete volt, hiszen felfüggesztette a természet törvényeit. A katonai győzelem csodája – egy maroknyi ember legyőz egy náluk sokkal hatalmasabb sereget – az előző csodával ellentétben a természet törvényein belül történt.

- Tapasztalunk-e napjainkban is csodákat? Ha igen, ezek a csodák természetfölöttiek vagy a természet törvényein belül vannak?
- Izrael államának megalapítása csodának fogható fel? Miért igen, és miért nem?
- Tapasztaltál-e már a személyes életedben csodát? Ha igen, mi volt az? Volt-e hálaérzés benned utána?

Kevesek sok ellen

A makkabeusok és a görög–szír sereg közötti háború nem más, mint annak illusztrálása, hogy néhány bátor és erős ember hogyan tud legyőzni egy sokkal nagyobb erőt a Teremtő segítségével.

”Minden egyes este oktatásra alkalmas pillanatok tömegét kínálja, ahogy a chanukia körül ülünk.

- Érezted-e valaha is, hogy minden ellened szól? Kihez fordultál segítségért?
- Milyen jellemzőjük okán győzhettek a makkabeusok a görögök–szírek ellen?
- Mikor sikerült túljutnod sikeresen valamilyen kihíváson? Hogyan csináltad? Milyen érzés volt utána?

Chanuka mint a fejlődés modellje

A Gemará elbeszéli Hillel és Sámáj vitáját a chanukai lángok helyes sorrendjéről. Sámáj szerint nyolc lánggal kell kezdeni az első napon, és minden egyes napon eggyel kevesebbet kell gyújtani. Hillel szerint egy lánggal kell kezdeni, és minden este eggyel több gyertyát kell gyújtani. Az ok, amit Hillel ad, az, hogy mindig emelkedni kell a szentségben.

- Miért ne kezdjünk nyolc gyertyával már az első napon?
- Mi lett volna az üzenet, ha nyolc gyertyával kezdünk, és minden nap csökkentjük a gyertyák számát?

- Mit jelent az, hogy „emelkedni a szentségben”, és hogyan kell ezt a mindennapokban csinálni?
- Hogyan lehet modell a személyes fejlődésre az a mód, ahogy a chanukiát gyújtjuk?

Ellenállni a társadalmi nyomásnak: hogyan tudtak a makkabeusok mások maradni

A szír–görög szövetség el akarta pusztítani a zsidókat azért, hogy betiltották a zsidó vallási gyakorlatokat. Sok zsidó asszimilálódott a görög kultúrába, teljesen beolvadva a többségi társadalomba. A makkabeusok ellenálltak a beolvadásra irányuló hatalmas nyomásnak, és fenntartották a zsidó gyakorlatot – büszkén!

Amikor úgy tűnik, hogy mindenki a helytelen dolgot teszi, honnan tudod, hogy mi a helyes?

- Miért vannak, akik arra bátorítanak minket, hogy azt tegyük, amiről tudjuk, hogy helytelen?
- Hogyan lehet felkészülni arra, hogy megfelelő választ adjunk a társadalmi nyomásra?

A csoda hirdetése: „láttatni magadat”

A Rambam azt tanítja könyvének Hilchot Chanuka című részében, hogy a chanukiát az ablakban vagy az ajtóban kell gyújtani, mivel az a célja a micvának, hogy hirdesse a csodát.

- Milyen helyzetekben szeretnénk felhívni magunkra a figyelmet? Mikor nem?
- Melyek azok a dolgok, amelyekre helyes felhívni a figyelmet? Mely dolgokat kell magunknak megtartanunk?

- Érezted-e valaha is, hogy nem szívesen mutatod a zsidóságot?
- Érezted-e valaha is, hogy az a helyes, ha büszkén vállalod a zsidóságot? Mi volt ez a szituáció?

Ajándékok

Újabban az ajándékok adása és kapása bevett szokás lett sok családnál chanukakor. Ez a szokás sokszor örömförzés, de sokszor inkább szomorúsághoz vezet, vagy egyenesen mohósághoz.

- Miért adunk / adjunk ajándékot chanukakor? Miért ne? Összhangba lehet-e hozni az ajándékokat a chanuka spirituális üzenetével?
- Ha a közösségnek kellene ajándékot adni, mi lenne az?

Élvezni a pillanatot

A halacha megtiltja, hogy használjuk a chanukia fényét. Így nem lehet használni például olvasásra, munkánk elvégzésére vagy mosogatásra. Egy dolgot lehet csinálni: élvezni a fényt. Széles körben elterjedt szokás, hogy legalább az első fél órában nem dolgozunk, amikor a chanukia fényei égnek.

- Találunk-e elég időt, hogy megálljunk, és élvezzük a pillanatot? Nem tesszük-e magunkat túl elfoglalttá?
- Mindennek kell legyen-e valamilyen haszna, vagy vannak-e dolgok, amik azért vannak, hogy értékeljük őket?

Jó beszélgetést!

forrás • Chanuka To-Go 5777 (YU)
fordítás és szerkesztés • E. G.

Tévét 10: Böjt és tisztánlátás télen

SILBER JEHUDA

Három olyan böjtnapunk van, amely a jeruzsálemi Szentély(ek) lerombolásához kötődik: tévét 10-e, támmuz 17-e és áv 9-e.

I. e. 425-ben (a Teremtés 3336-ik évében) tévét 10-én kezdték meg Nebukadnezár babilóniai király csapatai Jeruzsálem ostromát. Két és fél évig tartó ostrom után, támmuz 17-én áttörték a város falait, majd három hétre rá, áv 9-én, győzelmüket megpecsételve lerombolták a Szentélyt.

Ezen dátumok és események közül talán a legkevesebb figyelem az első övezi. Ráadásul az északi féltekén (ahol a zsidóság nagy többsége él) ez a december végi – január eleji nap a legrövidebb a böjtnapok közül. Pedig muszár szempontból talán ez lenne a legfontosabb! Támmuz 17-én és áv 9-én olyan eseményekről emlékezünk meg, amikor már nagy volt a baj. Az ellenség bejutott a városba, a Szentély elpusztult. Ekkor már nem igazán lehetett mit csinálni. Ezzel szemben amikor a bajok még csak elkezdődtek, amikor az ellenség még csak elérte a várost, akkor még kétesélyes volt a háború kimenetele.

Tévét 10-én tehát nem azért böjtölünk, mert valami rossz már megtörtént, hanem azért, mert a jövő nem túl fényesen néz ki. A böjttel figyelmeztetnünk kell saját magunkat arra, hogy a negatív jeleket komolyan kell venni. Arra, hogy már lehet látni, hová vezethet a rossz út, tehát igyekezzünk a jó irányba kanyarodni! Az ember természete sajnos nem mindig támogatja ezt: hajlamosak vagyunk nem tudomásul venni azt, ami számunkra kellemetlen. A bennünk levő rossz ösztön, a szellemi lustaság elhomályosítja, eltompítja az egyébként kristálytisztá jeleket is. Ez ellen aktívan tenni kell! De hogyan?

Rabbi Pinchász ben Jáir berájszája (a Misnából, annak Rabbi Jehuda haNászi általi lezárásakor kimaradt tannaita tanítás) szerint: „A Tóra az éberséghez vezet, az éberség a gyors cselekvéshez, a gyors cselekvés a büntelenséghez, a büntelenség a puritánsághoz, a puritánság a tisztasághoz, a tisztaság a jámborsághoz, a jámborság az alázatossághoz, az alázatosság a büntől való félelemhez, a büntől való félelem a szentséghez...”¹ (Avoda Zara 20b). Erre a sorozatra alapozza a Rámchál (Rabbi Mose Chájim Luzzatto, 18-ik századbéli itáliai muszár-kabbalista rabbi) az egyik fontos könyvét, a Meszilász Jesorimot (Egyenesek Ösvénye), amely a muszár mozgalom egyik alapművévé vált. Ebben a könyvben lépésről lépésre végigmegy az egyes fokozatokon, kifejtve az adott szint értékeit, hogy hogyan lehet a

szintet a gyakorlatban elérni, illetve hogy mire kell vigyázni, nehogy elveszítsük. Amint már említettük, a legelső szint az éberség. Ha az ember tudata nincs rajta a helyes életen, ha nem figyel oda, akkor hiába minden további próbálkozás. Rámchál a világot az éjszakához hasonlítja (a Talmudot idézve, amely a Zsoltárokat idézi), az éjszaka sötétsége kétféle tévedést okoz: az egyik, hogy az ember nem látja a csapdákat, így könnyen beléjük eshet, a másik pedig, hogy a sötétben könnyen összekeverheti a jót a rosszal. Ezt a keveredést pedig az ember sokszor megmagyarázza, megideologizálja. Úgy tesz, mintha a rossz tudományosan alátámasztható lenne, sőt mintha az lenne a felsőbbrendű jó. Erre ma is rengeteg példát találhatunk: a magukat logikusnak és morálisnak képzelő „értelmiségiek”, akik éppen a tudomány és humanizmus nevében kelnek ki az általuk egyáltalán nem ismert Tóra ellen...

De akár az egyébként vallásos zsidó életet élők is könnyen beleeshetnek az önámítás, öngazolás hibájába. Az amúgy a Tóra tanításait követő és az őt személyesen nem érintő témákban kristálytisztá logikával gondolkodó ember is képes saját magát felmenteni a lehető leghetetlenebb helyzetekben is.

A böjttel figyelmeztetnünk kell saját magunkat arra, hogy a negatív jeleket komolyan kell venni.

Rámchál tanácsa ez ellen (a magasabb szinten levők követése mellett) a rendszeres és őszinte önreflexió. Ha az ember kijelöl erre egy időt, és ahhoz tartja magát, az nagyon sokat segít. Szintén elengedhetetlen ehhez a tóratanulás. A berájszá szerint az éberséghez a Tóra vezet. Tóratanulás nélkül nem tudhatjuk, hogy mi az a helyes út, amelyhez képest magunkat elemeznünk kell.

Már említettük, hogy tévét 10-e a tél elejére-közepére, az északi félteke legrövidebb napjaira, legsötétebb időszakára esik. Ekkor kell önreflexióval felgyújtatunk magunkban a fényt, fejlesztenünk a tisztánlátást, nehogy nyáron, amikor a hosszú, világos napokon látjuk támmuz 17-e és áv 9-e szörnyűségeit, már túl késő legyen!

Táchás, teremtés és evolúció

FERENCZ DÁNIEL BENJÁMIN

Nem volt ott a bárkán, mégis élő állat volt. Mi az?

A táchás nem volt a bárkán. Nem is lehetett, mert ekkor még nem létezett.

Kiszlév hónap közeledtével a legtöbbünknek a chanuka jut az eszébe. Ez ugyan kimeríthetetlen témakör, azonban jobban szeretek kevésbé közismert, ám izgalmas témákról gondolatokat megosztani az olvasóval. Előző cikkemben (Az álnok kígyó?) a zsidóság náchás- (kígyó-) értelmezését vettem górcső alá. Most egy másik problematikus élőlényről, a táchással fogok foglalkozni.

Kiszlév és táchás?

A táchásnak látszólag semmi köze sincs ehhez a hónaphoz, hiszen jelentősége a Mikdás idején volt, amikor bőrét felhasználták az első Szentély építéséhez (2Mózes 25:5).

Ha azonban mélyebben belemegyünk abba, hogy mi is (volt) a táchás, látni fogjuk, hogy erősen kapcsolódik ehhez az időszakhoz. Kiszlév havában tűnt el a Teremtő által a Földre bocsátott árvíz, és ekkor kötött ki Noé is a bárkájával, fedélzetén számtalan állatpárral. A táchás azonban nem volt a bárkán. Nem is lehetett, mert ekkor még nem létezett.

A Tanhuma Midrásban megjelenő egyik vélemény szerint (Rabbi Nechemia) a táchás csak a szentély idején létezett, azon egy okból, hogy bőrét használhassák a Mikdás felépítéséhez.¹

Mi is lehetett a táchás?

Ezt az álláspontot azonban nemcsak Rabbi Nechemia képviselte, hanem a Talmud Sábbát traktatusában is megjelenik, ahol úgy jellemzik a táchást, mint egy színes egyszarvút, amely csak Mózes idején élt a sivatagban, és amelynek a bőrét a Pusztai Szentély építéséhez használták fel, majd kihalt (Sábbát 28b).²

Van olyan elképzelés is, amely szerint a Szentéllyel kapcsolatban a táchás „csak” egy színt jelentett.³

Maharal szerint a táchás kóser állat volt. A legendás rabbi felteszi a kérdést, hogy miért nem szerepel mégsem a kóser

állatok közt. Válasza egyszerű: mivel a táchás csak a fent említett időszakban létezett, szükségtelen volt leírni, hogy a zsidók által fogyasztható állatok közé tartozik.⁴

Problémát okoz azonban, hogy Rabbi Slifkin szerint a táchás kifejezést a közönséges petymeg (macskaféle) két színű állat bőrére is használták.⁵ Ráadásul azt is állítja, hogy Rabbi Nechemiah szerint a táchásbőr hasonlított a petymegéhez.⁶ Mielőtt azonban elvesznénk a színes unikornis és egy pettyes macskaféle közti zoológiai útvesztőben, lássuk a – szerintem – legfontosabb problémát.

Teremtés vagy evolúció?

Ha a táchás valóban csak akkor lett megteremtve, amikor az első Szentély épült, akkor ez ellentmondani látszik a hétnapos teremtésnek. Természetesen adható két, hasonlóan praktikus, evolúciós magyarázat is a kérdésre.

Lehetséges, hogy a táchás csak akkora fejlődött ki, amikor a Mikdás épült, és utána pedig azért tűnt el, mert a Szentély építéséhez a zsidók minden táchást felhasználtak. Az is lehetséges, hogy a táchás korábban is létezett, de a zsidóság még nem találkozott vele, ezért számukra olyan volt, mintha akkor teremteték volna, eltűnését pedig az előbb említett túlvadászat okozhatta.

Bár az evolúció és a Teremtés nem zárják ki egymást, adható olyan magyarázat is a táchás létezésére, amely csak a Teremtéshez kötődik. Létezik olyan megközelítés, mely szerint van néhány olyan jelenség, amelyet az Örökkévaló egy időben teremtett a világgal. Ilyenek: a lyuk, amely elnyelte a Mózes ellen lázító Koráhot, illetve a táchás is. Ha pedig ezek meg lettek teremtve a Teremtéskor, de csak akkor tűntek fel a valóságban, amikor meg kellett jelenniük, akkor metafizikai problémáink maradhattak: hogyan lehet valami megteremtve úgy, hogy fizikai valójában nem létezik, csak abban az időszakban, amelyre az el volt rendelve? Ezt sajnos nem tudom megválaszolni, de remélem, hogy a kígyó mellett a táchás is olyan bibliai állat lesz, amely témájában olvasóink egy elmélkedés vagy vita alkalmával szívesen merülnek majd el!

¹ Ezek a kifejezések sajnos csak nagyjából adják vissza az eredeti héber szavak tartalmát

¹ Samuel Leibowitz: *The Mysterious „Tachash” - Animal, Color or Type of Leather?* <http://www.shamaileibowitz.org/2014/01/what-is-most-obscure-animal-in-bible.html>.

² Rabbi Kolakowski: *Unicorns in the Talmud*. <http://www.jewishanswers.org/ask-the-rabbi-date/2009/12/?p=3555>.

³ Rabbi Norman Solomon: *What was the Tachash – Covering the Tabernacle?* <http://thetorah.com/what-was-the-tachash-covering-the-tabernacle/>.

⁴ Rabbi Natan Slifkin: *Sacred Monsters. Mysterious and mythical creatures of Scripture, Talmud and Midrash*, Jerusalem, 2007, 61. o.

⁵ Uo. 60. o.

⁶ Uo. 59. o.

Mindenkinek a maga módján kell legyőznie a sötétséget

REBBETZIN TZIPORAH HELLER

Mit üzen számunkra Kiszlév hónapja?

A hideg, fehér, téli éjszakák már-már misztikus érzetet keltenek bennünk. Ez néha arra készítet minket, hogy megfontoljuk a napunk korai befejezését, és kinyissunk egy könyvet, vagy naplót írunk, vagy csupán arra, hogy szemlélődjünk. A csend lehetővé teszi számunkra, hogy a szívünk elég hangosan szóljon hozzánk ahhoz, hogy meghalljuk, hiszen az állandó napi rutin épp nincs jelen.

Az évszakok hatását az elektromosság magunkra erőszakolásával (és áldásával) igyekszünk enyhíteni. A nyarat a légkondicionálóval varázsoljuk tavasszá. Befűtünk otthonaikban, és a telet úgy észleljük, ha kinézünk az ablakunkon, és a fagyot csak akkor érezzük, ha hozzáérünk az ablaküveghez. Úgy hosszabbítjuk meg a napokat, hogy a lámpákat égve hagyjuk. Ennek jelentős része a szerencsének köszönhető. Végső soron senkinek sem hiányzik az a fajta nyár, amelytől annyira kimerültek, feszültek és izzadságban tocsogók voltunk, vagy az a tél, amely bezárt bennünket a rosszul fűtött otthonainkban, miközben a napsütésre vágyakoztunk. Mindazonáltal hasznos néha időt szánni arra, hogy meghalljuk, mint üzen nekünk a világ.

Minden hónapnak megvan a maga üzenete. Arizál, a nagy misztikus azt mondja nekünk, hogy mind a tizenkét hónap párhuzamos a tizenkét törzs valamelyikével (kiszlév hava Benjamin időszaka, aki a Teremtőbe vetett megingathatatlan hitéről és a gonosszal vívott küzdelemben roppant harci képességéről volt ismert), és ennek a hónapnak a csillagászati jele az íj. Mindezek lehetővé teszik számunkra, hogy felfedjünk valamennyit a hónap természetéből, és lehet, hogy abban is segítséget nyújthatnak, hogy hogyan találjuk meg önmagunk egy részét (mivel minden zsidó a tizenkét törzsből áll össze).

Ahogy a napok hosszabbá és sötétebbé válnak, ösztönösen képesek vagyunk saját sötétebb oldalunkat érzékelni, a reménytelenség és a sérülékenység közelebb állnak a felszínhez bennünk, mint nyáron. Valóban létezik tudományos bizonyíték arra, hogy ennek biológiai alapja van.

Két esemény történt ebben a hónapban, amelyek betekintést adnak nekünk oda, ahova épp belépünk. Az első az, hogy Isten szivárványt készít a szövetség jeleként, miután eltüntette az Özönvizet. Noé távozott a bárka biztonság-

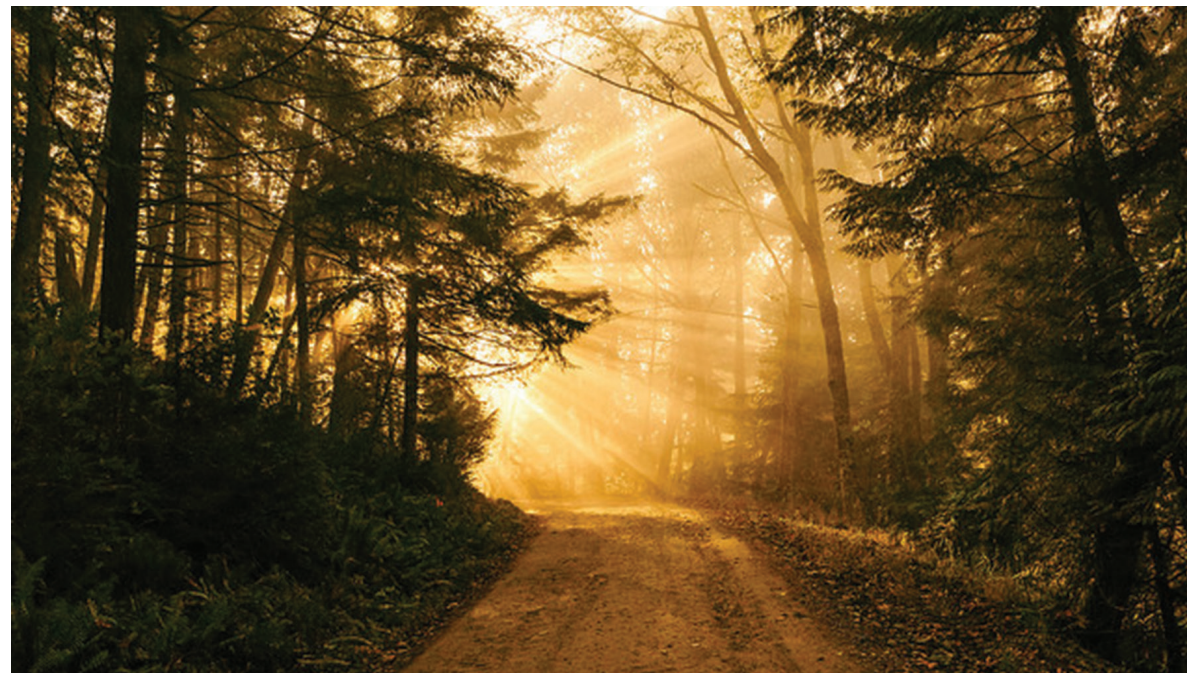
gából, és újra belépett a világba chesván hó 28-án (a zsidó naptár előző hónapjában). Elmondhatatlan, hatalmas pusztaságot látott. Nem tudjuk elképzelni azt a sivár, szótlan világot, amellyel Noé szembesült. Felismerte, hogy tőle függ, belekezd-e egy folyamatba, amely őt és leszármazottait a világ újraértelmezéséhez vezeti. Áldozatokat ajánlott fel, hogy jelképezze elkötelezettségét az iránt, hogy fellendítse a világot és benne mindent, a mindenség szent forrásához.

Kiszlév első napján Isten azzal válaszolt erre a tette, hogy megáldotta Noét és családját. Új szabályokat írt elő a számukra. Innentől kezdve megengedte az embereknek, hogy húst egyenek, egyben felelőssé tette őt és a tőle származó emberiséget a vérontásért. Noétól fogva teljesen egyértelmű, hogy az ember legfontosabb tulajdonsága, hogy az Úr képére lett formálva – annak minden felelősségével. Nemcsak egy fejlettebb állatfaj vagyunk, de egy teljesen egyedi faj. Az örökkévalóság szikrája nem tud soha teljesen kiveszni belőlünk, bármennyire jól álcázza ezt az ember sokszor állatiassá alacsonyult viselkedése. Nem tudunk újra az állati „útra térni”, ahogy egy kilincs sem tud kanárivá válni. Az állatok megölhetők és megehetőek, de a Noé utáni világban egyetlen ember sem állat: nem lehet vérontás áldozatává. Isten megígérte, hogy többet nem bocsájt ránk özönvizet, szövetségének folytatását pedig egy szivárvánnyal pecsételte le.

Miért szivárvánnyal?

Mindig is volt szivárvány, még az özönvíz előtt is. Ami megváltozott, az a szivárvány üzenete. Mit árul el nekünk a sokszínű, fénylő szivárvány arról a földről, amelyen járunk? Elénk tárja a jövőnket. Az özönvíz után az emberiség nem fog másként fejlődni. Addig a pontig nem létezett a nemzet vagy az eltérő kultúrák fogalma. Mostantól a különböző emberek fokozatosan különfélebbé válnak. A szivárvány egy élő kinyilatkoztatása (egy térképe) annak, amit valójában jelent (a földet). Szivárvány akkor keletkezik, amikor a tiszta fehér fény hét árnyalatra törik meg. A piros áll a legközelebb az eredeti fény sugarához, és az ibolya áll a legtávolabb a tiszta fehér fénytől.

Ennek van egy emberi megfelelője is. Némelyek azt választják, hogy közel legyenek az Teremtőhöz, és ebben a kö-

zelségben élük életüket. Más emberek sokkal távolabb állnak a Forrásuktól, és a felületes megfigyelő számára egyáltalán nem látszik, hogy bármilyen kapcsolatuk lenne Istennel. A helyzet az, hogy mind kétfajta ember ugyanabból a forrásból ered, ugyanúgy, ahogyan a piros és az ibolya is ugyanannak a tiszta fénynek az okozatai.

Saját, egyéni életünkben is tapasztaljuk a fény teljes spektrumát, ami az élénktől a sötétig terjed. A délután három lehet tökéletes időpont – a munka remek, az ég kék, és minden tökéletesnek tűnik. A hajnali három már teljesen más helyzet. Az ágyadban fekszel, és nem tudsz aludni. Semmi sem tűnik fontosnak, amit teszel, úgy tűnik, hogy semmi nem is fog megváltozni. Néha a sötét pillanatok külső okok miatt vannak – visszautasítás vagy valami kudarc. Azonban léteznek olyan sötét pillanatok is, amelyek az élet pályának és dagályának a részei. Mindkét helyzetben fel tudjuk ismerni, hogy Isten felruházott bennünket egy belső ritmussal, amely mozgatja bennünk a fényt a „piros” fényességétől az „ibolya” kétségbeesettségig, és hogy a lelkünk örökkévaló, és az életnek van értelme. Minden egyes ember lelke az élethez, vagyis Istenhez van hozzákötve. Életünk minden árnyalata a Fény egyetlen forrásából ered, még akkor is, ha nem mindig vagyunk elég bölcssek ahhoz, hogy ezt belássuk.

A chanuka fénye

A második esemény, ami kiszlév havát fémjelzi, a chanuka. Ez az egyik legsötétebb időszak volt a történelmünknek. Mint nép nem tudtunk kapcsolódni semmihez, ami valóságos és tartós értékekkel teli. A zsidó nép jelentős része hellenistaként, minden görög dolog imádójaként határozta meg magát. A görögök jobban ismerték a térképet, mint bármely őket megelőző nép. Ők látták a hegyeket és a völgyeket, az elmét és a testet. Titokzatos pontossággal voltak megáldva,

és páratlan szépséggel és erővel ábrázolták, azt, amit láttak.

De nem ismerték a földet. Az erkölcs, a jámborság és a spiritualitás kívül estek a látókörükön. És ami még rosszabb: a spiritualitást fenyegetőnek és veszélyesnek ítélték az emberközpontú világra. Elvetették a Tórát, mert az ismeretlen helyekre vezette az elmét. Elvetették a szombatot, mert az arra biztatta azokat, akik megtartották, hogy úgy lássák magukat, mint a teremtet világ részei, akik felelősek a Teremtőnek, ahelyett hogy egy olyan emberközpontú világban hittek volna, amelyben az erkölcs nem számít. A körülmételt elvetették, mert azt jelentette számukra, hogy az ember test önmagában véve nem volt tökéletes, csak egy tökéletlen eszköz, amelyet az embernek kell tökéletesítenie.

Mindezek közepette éltük át nemzetünk újjászületését és önmagunk felfedezését. Ezután történt a csoda. A görögök megbecstelenítették a menórát, amely a lélek jelképe, és ugyanígy megbecstelenítettek minden mást a Szentélyben. Amikor a zsidók visszafoglalták a Szentélyt, az egyik első dolog, amit a hasmóneus harcosok tettek, az volt, hogy helyreállították a menórát. Miért volt ez ennyire fontos számukra? Azért, mert nem a politikai függetlenségért harcoltak, hanem a spirituális megújulásért. A menóra meggyújtása volt a válaszuk a sötétségre.

Egy napra elegendő olaj nyolc napig kitartott. Mindenkinek a maga módján kell harcolnia a sötétség ellen. Egyikünk sem ugyanolyan, mindegyikünk egy egész világ. Használjuk fel ezt az időszakot, hogy a szivárványra úgy tekintsünk, mint eső és nap természetes találkozására. Használjuk arra ezt az időszakot, hogy meggyújtuk a menórát, amely mindig ott van a szívünkben.

forrás • aish.com
fordítás • Ferencz Dániel Benjámin

Ízelítő Rabbi Akiva Tatz gondolataiból

RÉTI-HARMATH O. ESZTER

A csoda természete

Chanuka közeledtével érdemes elgondolkodni azon, mit is jelent az, hogy csoda.

A mi generációnk számára ez a fogalom szinte csak a mesékből ismerős, miközben a Tóra történetei telis-tele vannak csodákkal. Miért van az, hogy a XXI. században élő emberek többsége számára már a csodához való viszonyulás kérdése is távolinak tűnik? Akkor hogy lehet az, hogy alig pár generációval korábban egészen másképp közelítettek hozzá az emberek? Természetesen azok körében, akik a tóratanulás mellett elköteleződve vallásos zsidó életet élnek, az egykor természetes megközelítés folytonos maradt, ők örökölhették felmenőiktől ennek a jelentőségét. De mi van azokkal, akik csak most fedezik fel azokat az értékeket, amelyek a hagyomány éltető erejeként segítenek eligazodni a világban?

Rabbi Akiva Tatz érdekes megközelítésből válaszol ezekre a kérdésekre.

A Worldmask című nagy sikerű könyvében sok olyan kérdésre keresi a választ, amelyek megváltoztathatják az olvasó elképzelését a világ működéséről. Kiinduló gondolata, amely bölcseink tanítására alapoz, hogy a fizikai világ az, ami mögé az Ő-való elrejtőzött. A természet ennek megfelelően elfedi a spirituális világot. A természet ok-okozati összefüggések alapján működik – legalábbis ez a látszat. Csodának azt nevezzük, amikor ez a látszólagos összefüggés megtörik. Rav Tatz négyféle viszonyulási szintet sorol fel, amellyel a természet világa felé közelítünk, és amelyek valamelyikébe mindannyian beletartozunk. Félreértés ne essék, a csoportosítást ítélezéstől mentesen állítja fel, a szándéka csupán az, hogy az ember tudatosítsa, hol tart, és min érdemes változtatnia.

Az első szintbe tartoznak azok, akik hisznek az Ő-valóban, imádkoznak is. Ugyanakkor számukra ez a fizikai világ egy különálló entitás, amely az Ő beavatkozása nélkül is működik, még akkor is, ha az Ő-való teremtette és kontrollálja. E gondolkodás szerint a világ a kialakított rendje szerint működik, viszont bármikor történhet benne váratlan fordulat, melyet szeret-

nének elkerülni. Ezzel az elképzeléssel a tradicionális zsidó gondolkodásnak az a problémája, hogy az Ő-való egységét vonja kétségbe, mivel a természetet függetlennek tekinti. A „Smá” elmondásakor az embernek arra kellene fókuszálnia, hogy a Teremtő Egy. Mi az, hogy egy? Hogy nincs rajta kívül semmi más, azaz minden Ő maga!

A második szintbe tartozók már magukévá tették azt a felfogást, miszerint mindenben ott van az isteni jelenlét, semmi sem független tőle. Számukra a természet egy eszköz az Ő-való kezében. Mi lehet a bökkenő ezzel az elképzeléssel? Egy eszköz használata arra enged minket következtetni, hogy a használójának hiányossága van, azért folyamodik segítséghez. Ebből az

„Nekünk, embereknek nem csodákra, hanem cselekedetekre van szükségünk ahhoz, hogy fejlődjünk.”

derülne ki, hogy az Ő-valónak szüksége van egy eszközre, hogy létrehozza, amit szeretne. Márpedig a tradicionális zsidó gondolkodás szerint az Ő-való, mivel Egy és tökéletes, nem szenved hiányt semmiben, így nem lehet szüksége eszközökre sem.

A harmadik szint képviselői azok, akik számára egyértelmű és könnyen megélhető, hogy a természet nem más, mint a Teremtő megnyilvánulása. Nincs lényegi különbség a Teremtő és a teremtett között. Azt a kérdés érdemes ekkor feltenni, hogy vajon ezek az emberek hogyan tekintenek a természetre? Miért van szükség

egyáltalán a természetre, amely olyan, mintha követhező ok-okozati viszonyok szerint működne? Mindezek valójában elrejtik az Ő-valót. Egyik oka ennek az, hogy azt a közelséget, amelyet Ádám és Éva tapasztalt, mi nem lennénk képesek elviselni ezen a spirituális szinten, amelyen most tartunk. A másik oka, hogy ezáltal van biztosítva számunkra a szabad akaratunk. Ha minden teljesen kiszámítható lenne, nem lenne értelme cselekednünk. Az az ember, aki arra a szintre lépett, hogy nem tesz valódi különbséget a jelenségek és az Ő-való között, mindenben Őt látja és érzékeli, annak a csoda megszűnik létezni. Pontosabban szólva a mindennapi természeti jelenségek, amelyek körbeveszik, ugyanolyan csodának számítanak, mint hogy kettényílt a tenger az egyiptomi kivonuláskor. Ez megfordítva egyben azt is jelenti, hogy a csoda számára természetesnek hat.

Egy híres midrás szól Rabbi Chanina ben Dosáról, akinek a lánya olaj helyett ecetet öntött a sábeszi gyerityára. Erre Rabbi Chanina csak annyit mondott, hogy ha az Ő-való akarata, hogy az olaj égjen, akár azt is akarhatja, hogy az ecet égjen. Tehát nem az számít, hogy mihez vagyunk szokva a mindennapokban, és ami attól eltér, az a csoda, hanem a körülmények hirtelen megváltozása is ugyanolyan természetességgel tud bírni, mintha hozzá lennénk szokva. Ahogy ebből a

midrásból is kiderül, ezt a szintet csak az igazi cádikok voltak képesek elérni. Számukra nincs különbség természetesnek vett és csodás események között, mivel teljes mértékben elismerik, hogy minden az Ő-való akaratán múlik. S attól, hogy ezt teljes lelkükkel elfogadják, csodákra képesek: az ecet égni fog, a tenger kettéválik stb. Előttük nincs elfedve már az Ő-való a természet mögé, nincs szükség többé arra a „maszkra”. Ezzel talán megválasztuk azt a kérdést, hogy miként is tekint egy cádik az őt körülvevő világra.

Az utolsó és egyben legmagasabb szint Rav Tatz rendszere szerint, amikor a cádik azzal is tisztában van, hogy nem csak minden az Ő-valótól származik, és az ő akaratát tükrözi, hanem minden azért van, hogy Őt magasztalja. E cádik, amikor csoda történik, s kiderül, ki is van igazából minden történés mögött, jól érzi magát. Ám amikor a Teremtő elrejtőzik, és látszólag a természet törvénye uralkodik, akkor kényelmetlenül érzi magát. Egyszerűen számukra a csoda természetes és a természet csodálatos.

Mindezeket olvasva felmerül az emberben a kérdés: ha minden a Teremtőtől származik, és az Ő akaratát képviseli, akkor miért van szükség egyáltalán emberi cselekedetekre? Erre egy elég elgondolkodtató választ kapunk: azért, hogy csökkentsük a csoda egyértelműségét. Ahogy Noé is építhetett volna sokkal kisebb bárkát, hiszen mindegy is lehetne, mekkora bárkába fér el minden élőlény, ha ez csoda révén így is, úgyis lehetséges, mégis sokkal nagyobbat kért tőle az Ő-való. Azért, hogy ne legyen egyértelmű a történesek „rendellenessége”. Ez egy komplex dologra hívja fel a figyelmünket. Először is mivel a fizikai világ a spirituálisnak a leképeződése, így emberi tettek nélkül nem tud előremozdulni. Nekünk nem csodákra, hanem cselekedetekre van szükségünk ahhoz, hogy fejlődjünk. Nem várhatjuk, hogy anélkül történjen meg az, amit szeretnénk, hogy ne tennénk érte, illetve akármilyen történik, az azért van, mert úgy a legjobb.

Másodszor, az emunánk szintjének megfelelően teremti újra számunkra az Ő-való a világot. Ha hiszünk, hogy az ecet égni tud, akárcsak az olaj, mert az Ő-való akaratán múlik minden, akkor égni is fog. Ha viszont beleveszünk a természet kézenfekvő-szerűségébe és csak az ok-okozati látszólagos összefüggésekre vagyunk hajlandók hagyatkozni, akkor sosem lesz részünk csodákban. A csodákat ki kell érdemelni. Leginkább azzal, hogy nem várjuk őket, hanem helyesen cselekszünk. Azzal, ha igyekszünk az Ő-való és a köztünk lévő álarcot felfedni, a dolgok mögé nézni és felfedezni azt, amit valóban jelentenek. Talán ez az egyetlen szabad akaratunk: dönteni, hogy a felismerést keressük-e vagy az elrejtettséget fogadjuk el.

forrás • R. Akiva Tatz: Worldmask, Feldheim-Targum, 1995.

Tíz inspiráló zsidó könyv

Zsidó könyvet mindannyiunknak - a Latív Kolel ajánlásával

Azokban a városokban, ahol jelentős vallásos közösség él, a zsidó könyvesboltok polcai roskadoznak a régi és új kiadványoktól. A „klasszikus” tórai irodalom mellett folyamatosan és nagy mennyiségben jelennek meg kortárs könyvek is, melyek a mai zsidósághoz szólnak. Interneten a kiadótól vagy például az Amazonról tudjuk beszerezni ezeket, némelyiket akár e-könyv formátumban is. A legtöbb angolul van, de sok jelent meg franciául, spanyolul vagy oroszul is. Következzen tíz inspiráló kortárs zsidó könyv.

1. Rabbi Lawrence Kelemen: Permission to Believe. Four Rational Approaches to God's Existence, Southfield, MI: Targum/Feldheim Press, 1990.

A magyar származású Rabbi Kelemen négy logikus megközelítést adja az alapvető kérdésnek: létezik-e Isten. Nem bizonyítékot ad, hanem racionálisan érvel mellette. Bónusz fejezetként a klasszikus kérdésre is válaszol: miként lehet, amit gyakran látunk, hogy a gonoszok boldogan élnek ebben a világban, a cádikok pedig sokszor szenvednek.

2. Shem MiShmuel, Southfield, MI: Targum/Feldheim, 1998.

A Szochacsovi Rebbe, Shmuel Bornstein esszéi a hetizsakasról és az ünnepekről. Chászid bölcsesség, érzés és szépség.

3. Elliot Rosenberg: But Were They Good for the Jews? Secaucus, NJ: Carol Publ. Group, (Birch Lane Press), 1997.

XIV. Lajos, Kleopátra, Napóleon, Ronald Reagan, Mária Terézia, Marcus Antonius és kb. 150 más történelmi alak. Az életükről és a tetteikről ma már sok mindent tudunk, de ebből a könyvből egy új szemszögből olvashatunk róluk: hogyan viselkedtek a zsidókkal a gyakorlatban.

4. Aharon Feldman: The river, the kettle and the bird, Feldheim, 1987.

A Talmudban az áll, hogy aki folyóról, üstről vagy madárról álmodik, annak békés élete lesz. Természetesen nem szimpla álomfejtésről van itt szó, hanem ez a három dolog a békés emberi kapcsolatok három, egyre magasabb szintű típusát jelképezi. A könyv ezeket szimbólumokat használja a sikeres és boldog házasság három fázisának meghatározásaként.

5. Akiva Tatz – David Gottlieb: Letters to a Buddhist Jew, Southfield, MI: Targum/Feldheim, 2004.

Egy gyakorló buddhista zsidó férfi és a generáció egyik legnagyobb és legnépszerűbb rabbijának két évnyi email-váltása. David Gottlieb azt akarja tudni, hogy hogyan viszonyul egymáshoz a buddhizmus és a zsidóság, melyik irányban haladjon. A buddhista szemszögből kiinduló kérdések és témák (például: ego és engedelmesség, nyelv, szabadság, meditáció, szenvedés, kiválasztottság és egyetemesség) egészen friss válaszokat szültek.

6. Simcha Raz: A Tzaddik in Our Time, Jerusalem: Feldheim, 1976.

Arye Levin rabbi, a legendás cádik élete. Egyszer megkérdezték egy kisgyerektől, miután Levin rabbiról tanult, hogy szeretne-e olyan lenni, mint a rabbi. A gyerek talán mindannyiunk nevében azt felelte: nem, egy ilyen barátot szeretnék, mint a rabbi.

7. Tziporah Heller: Our Bodies, Our Souls, Southfield, MI: Targum/Feldheim, 2003.

Alapmű a mai zsidó nőknek. Hogy érhetik el a teljességet, és hogy valósíthatják meg a bennük rejlő lehetőségeket és vágyakat a mai világban. Megmutatja, hogy a hagyományos zsidó ösvény olyan spiritualitáshoz vezet, amely tökéletes összhangban van a legmélyebb ösztönökkel és szükségleteikkel. We can do it!

8. David Ashear: Living Emunah, Brooklyn, NY: Mesorah Publications (Artscroll), 2014.

Antiaggódás-oltás. A nehezebb időszakokban rendre elveszítjük a fogózkodót. Ezek az egyoldalas tömény inspirációvitaminok helyreállítják a nyugalmi helyzetet.

9. Noach Orloweck: Raising Roses Among the Thorns, Jerusalem: Feldheim, 2002.

Nem kell vallásosnak lennünk ahhoz, hogy lássuk, milyen károkat tud okozni a gyerekekben a mai külső világ anyagiassága, tempója, értékrendje. Ebben a könyvben megtaláljuk az ellenszerét, és fel tudjuk venni a versenyt, tudunk rózsákat nevelni a tövisek között.

10. Zeil Pliskin: Gateway to Happiness, Monsey, NY: Jewish Learning Exchange, 1983.

A boldogság kötelességünk – kezd a szerző. Mégis rengeteg akadályba ütközünk, amikor el akarjuk érni. Minden fejezet leszámol egy-egy ilyen akadállyal.

A Makkabeusok lázadása

RABBI KEN SPIRO

Zsidó felkelés a görögök ellen – ez volt minden idők első vallásháborúja

Igen, ismerjük jól a zsidók görögök és persze az egész hellenizmus ellen vívott harcának történetét – egyrészt a Makkabeusok két könyvéből, illetve Josephus Flavius, a zsidó történész írásaiából.

Ezek a krónikák nincsenek benne a zsidó Bibliában, mivel a nagy gyülekezet (Anshe Kneset Hagdola) sok évvel ezen esemény megtörténte előtt döntött arról, hogy mi kerüljön bele a Könyvekbe. A Makkabeusok könyvei az időszámítás előtti első században keletkeztek. Az első könyv eredetileg héber nyelven íródott, és tulajdonképpen a hasmoneus dinasztia történetét dolgozza fel. A másodiknak viszont az eredeti nyelve görög volt, és egy Kürénéből (ma Líbia északi részén található ez a város) származó görög zsidó (a kürénéi Laszón) történelmi feljegyzései szolgáltak az alapjául.

A makkabeusok története két szempontból is precedensértékű a történelem viszonylatában:

– ez volt az első ideológiai / vallási alapon vívott háború, pontosabban korábban sohasem volt arra példa, hogy valaki az életét a vallása, az istene érdekében áldozza fel; a zsidók – az első monoteista vallás hívei – voltak az elsők, akik készek voltak hitükért és istenükért meghalni.

– másrészt ez nemcsak egy vallásháború volt, hanem egyszersmind az első polgárháború is, hiszen itt a judaizmus mellett elkötelezett zsidók szembefordultak a hellenizálódott, azaz a görögökkel asszimilálódott zsidókkal.

Időszámítás előtt 167-et írunk, amikor a görög zsidóüldözés hatalmas lendülettel zajlott. Görög csapatok jelentek meg a Jeruzsálemtől nyugatra fekvő Modi'inban, és arra akarták a zsidókat rávenni, hogy egy disznót áldozzanak a görögök egyik istenének. A város legidősebb polgára, a kohanita Mattathiasz, kerek perec megtagadta ezt.

„...még ha a világ minden népe behódol is neki akár azon az áron is, hogy ezzel atyái parancsolatait megszegi, mi, a fiaim, a testvéreim és én, akkor is atyáink szövetsége szerint fogunk élni, és nem fogunk olyan uralkodót szolgálni, amely arra akar bennünket kényszeríteni, hogy apáink hitétől akár jobbra, akár balra eltérjünk.” (1Makkabeusok 19:22)

Volt azonban a városban egy hellenizálódott zsidó, aki kész lett volna megtenni azt, ami zsidó ember számára

kimondhatatlan bűn. Épp arra készült, hogy egy disznót áldozzon, amikor Mattathiasz odalépett hozzá, és leszúrta, aztán végzett a hellén hivatalos küldöttel is. Majd az összegyűlt tömeghez fordulva így szólt: „kövessen engem mindenki, aki tiszteletben tartja Isten törvényeit, és kiáll a szövetségért” (1Makkabeusok 2:27).

Mindazok, akik csatlakoztak Mattathiaszhoz és fiaihoz – Johánánhoz, Júdához, Eliézerhez, Jonatánhoz és Simonhoz –, a hegyekbe menekültek, arra számítva, hogy a görögök visszatérnek, és lerombolják a városukat. A hegyekben a legidősebb fiú, Júda vezetésével (akinek beceneve Maccabi volt – jelentése: kalapács) gerilla hadsereget szerveztek.

Nem tudni pontosan, mekkora is volt ez a hadsereg, de a legoptimistább becslések is maximum 12 ezer főre teszik a létszámát, szemben a görögök 40 ezres hadával; és a görögöknek nemcsak a számbéli fölénye volt markáns, hanem a görög hadsereg kiképzett, jól felszerelt katonákból állt, és hatalmas csorda harci elefánttal is rendelkezett – ez az állat volt a kor tankja. A zsidók kevesen voltak, katonailag képzetlenek és gyengén felszereltek, nem beszélve arról, hogy harci elefántjuk sem volt – de mindezt a hiányt pótolta az elszántságuk és harci szellemük.

Az összecsapások színtere a tengerparti síkság (a mai Tel Aviv környéke) és a Jeruzsálem közötti dombos terület volt. A görög csapatok a természetes vízmósásokat, kanyonokat használták az előrenyomuláshoz, ezek vezettek be a hegy-ségbe. Kevés olyan pont volt, ahol a görögök fel tudtak kapaszkodni a hegyekre, a zsidók ezeket a pontokat szemelték ki arra, hogy rajtuk üssenek.

Napjainkban, amikor a makkabeusok történetét olvasuk, olybá tűnhet, hogy mindez pár hét leforgásának eseménye mindössze: csaták, a zsidó győztek, a görögök visszavonultak... valójában ez 25 év eseménye. 25 évig tartó csatározás, mindkét oldalon hatalmas veszteségekkel egészen addig, míg végül a szeleukidák végső békét kötöttek a zsidókkal.

Chanuka

Három év telik el, mire a zsidóknak sikerül visszafoglalniuk Jeruzsálemet. A Templomot meggyalázva találják, éppen pogány menedékhelynek használják, az oltáron disznót ál-

doznak. Amikor a zsidók belépnek, az első dolog, amivel próbálkoznak, hogy alkalmi menórát kerítve fényt varázsoljanak – az eredeti arany menórát a görögök beolvastották. Mindössze egyetlen speciálisan lepecsételt lámpaolajat tartalmazó üvegcsét találnak, ezzel az olajjal gyújtanak fényt a menórában, és csodával határos módon ez az egy fiola olaj elegendő lett 8 napra, pontosan arra az időre, míg friss olajat préseltek és hoztak a Templomba.

A Makkabeusok kitakarították, és kiszlív 25-én ismét felszentelték a Templomot. A zsidó naptárban ez az a nap, amikor elkezdődik a chanuka nyolc napos ünnepe (a chanuka héberül felszentelést, beiktatást jelent).

„A kilencedik hónap – amely kiszlív hava – 25. napján a papok felkelnek és áldoznak, ahogyan a törvény azt előírja az égőáldozatok számára épített új oltáron... és mindezt énekkel, hárfával, lanttal és cintányérral kísérik... nyolc napon át tart az oltár felszentelése” (1Makkabeusok 4:52-56).

A nyolc napon át égő olaj csodáját a Makkabeusok könyve nem említi, de a Talmud leírja:

„...midőn a hasmoenus-ház a görögök fölébe kerekedett, és legyőzte őket, mindössze egyetlen flaska olajra lettek a főpap pecsétjével ellátva... mindössze egyetlen napra elegendő olajjal. De csoda történt, és az olaj nyolc napon át égett...” (Shabbat 21b).

A chanuka, amely az egyike annak a két ünnepnek, mely a rabbik döntése alapján került be a zsidó naptárba, két csodáról is megemlékezik:

1. a jelentős görög túlerővel szemben aratott zsidó katonai győzelemről,
2. a zsidó szellemiség győzelmeiről a görög felett – melyet a chanukai fény szimbolizál.

A két csodát szemlélve elsőre talán úgy érezzük, hogy a katonai győzelem jelentősebb, mint az olajhoz kapcsolódó csoda szimbolikus ereje, amelyről a chanuka szól. Valóban, a katonai győzelem látványosabb, lenyűgözőbb,

Bét Guvrin Maresa temetkezési barlang

ám az igazi csata a szellem síkján zajlott, nem pedig a fizikai csatatéren, és éppen ennek a szellemi győzelemnek a szimbóluma a chanukai fény (tűz, lélek és szellemiség – mind a zsidó gondolkodáshoz kapcsolódó fogalmak). A chanuka fénye a zsidó nép szellemi erejét jelképezi, amely mindennek ellenállva kiolthatatlan – ez a szellemi erő az, amely hozzásegítette a zsidó népet ahhoz, hogy a történelem legnagyobb birodalmait túlélje, és óriási szerephez jusson a humanizmus fejlődése során.

A Templom újrászentelésével azonban a csaták nem értek véget. Görög helyőrség állomásozott a jeruzsálemi Acra erődben, és szüntelenül ostromolták a várost azzal a céllal, hogy visszahódítsák. A végső békéig még hosszú csatározásokon át vezetett az út.

Végül időszámítás előtt 142-ben a szeleukidák uralma alatt lett a görögöknek is elege a folyamatos háborúkból, és békét kötöttek Simonnal Mattathiasz utolsó élő fiával (Eliézer i. e. 162-ben esett el egy csatában, amikor lándzsát döfött egy harci elefántba, amelynek nyergében azt gondolta, a király ül, az állat összeesett és agyonnyomta Elézert; Jehuda az elázai csatában esett el i. e. 161-ben, Jonathán szintén odaveszett egy csatában i. e. 142-ben.)

„Az év, amikor Izrael kiszabadult az idegen igából, az ideje annak, amikor a nép a saját történelmét kezdte írni, saját szerződéseit lefektetni... ez volt Simon, a főpap, a hadvezér, a zsidók vezetőjének első éve.” (1Makkabeusok 13:41–42)

Izrael földjén helyreállt a zsidó szuverenitás.

A hasmoneusok uralkodása

Már szó volt arról, hogy Mattathiasz kohanita volt, így semmi különös nincsen abban, hogy fia, Simon lett a főpap. Ám Simon magára vette a „naszi” – herceg/elnök/vezető – címet is. Nem vallotta magát királynak, hiszen tisztában volt vele, hogy a zsidók királya csak Dávid leszármazottja lehet, de gyakorlatilag Simon az uralkodó szerepét töltötte be.

(Dávid ága – a királyok ága – Júda törzsétől származik, míg a kohaniták – a papok ága – Lévi törzsének leszármazottai – ahogy Jákob megáldotta annak idején 12 fiát, Izrael 12 törzsének alappilléreit.)

Az uralkodói cím magához ragadása azonban nem bizonyult Simon részéről valami jó döntésnek. Az ő leszármazottai ugyanis nem élvezték a királyi megkülönböztetést, és így nem is tisztelték azt. Új dinasztíát alapítottak, a hasmoneus dinasztíát, amely 103 éven át tartotta kezében a hatalmat, és amelynek regnálása idején hatalmas területi expanziót tudott véghezvinni, azonban a morál és a vallás hanyatlásnak indult. Ezek az uralkodók nem igazán viselkedtek királyként, és nagyban hozzájárultak hatalmuk bomlasztásához.

Simont fia, Johanan Hürkánosz követte az uralkodásban, aki erőteljes és ambiciózus vezető volt, azonban számos hibát követett el. Az egyik legnagyobb tévedése az volt, hogy a folyamatos terjeszkedéssel megszerzett területek lakosságát elkezdte erőszakkal betéríteni. Erre a judaizmus történetében soha korábban nem volt példa,

sőt kifejezett törekvések voltak arra, hogy a betérést minél inkább akadályozzák.

Az egyik ilyen erőszakkal betérített nép az edomiták voltak, és ezért az akcióért drágán megfizetett később a zsidó nép.

Izraelben, nem messze Bét Semestől lenyűgöző archeológiai feltárás van, mely a turisták számára is nyitott, úgy hívják Bét Guvrin Maresa. Ezernél is több ember készítette pincemélyedésből áll, amelyet a lágy mészkőbe vájtak. Ez volt az egyik legnagyobb edomita város – ma is bárki régészkedhet, odamehet egy ásóval és kutathatja, keresheti a város nyomait. Ezt a várost a hasmoneusok meghódították, majd a lakóknak két választást hagytak: vagy betérnek, vagy elmennek. A lakók nagy része döntött úgy, hogy lerombolja az otthonát, és elhagyja az országot.

Az erőszakkal betérített edomita családok egyike fontos szerephez jut később, amikor a rómaiak törnek be a területre. A család egyik leszármazottja Heródes zsidó király lett – hasadt személyiségű uralkodó. Ő az, aki lemészároltatja a főpapot és a legfelsőbb bíróság 45 tagját, de nem kíméli saját családtagjait sem. Viszont az ő nevéhez kötődik majd számtalan emblematikus építészeti vállalkozás beindítása, mint pl. Cesarea városa vagy a Massada erőd, illetve a Szentély újjáépítése. Láthatjuk, hogy Heródesnek (aki csak névlegesen volt zsidó) igen ellentmondásos a viszonya a zsidókkal.

A zsidó uralom hanyatlása

Johanan Hürkánosz fia, Alexandrosz Janneosz volt a klasszikus példája annak, hogyan kell rosszul uralkodni. A nagymértékben hellenisztikus befolyás alatt álló uralkodó a szaduceusokkal paktált le (ők azok a zsidók, akik kizárólag az írott Tórát ismerik el, és saját értelmezésüket társítják mellé), szemben a zsidóság fő áramlatát jelentő farizeusokkal. Ha egy farizeus szembeszegült vele, akkor az uralkodó 800 másikat mérszároltatott le, de előtte arra kényszerítette őket, hogy végignézzék családtagjaik

kivégzését is. Alexandrosz Janneosz idején jött divatba a görög szokás szerinti dőzsölő lakoma is.

Halála után özvegye, Salome uralkodott i. e. 76–67 között. Talán az egyetlen fénysugár volt ebben a komor korszakban. Az ő bátyja volt Simon Ben Sátách, a kor vezető rabbija – ezáltal Salome uralkodása idején állt helyre a béke a világi vezető és a rabbik között. Hosszú ideig ez volt a legutolsó békés korszak.

A hasmoneus dinasztia regnálása tökéletes illusztrációja egy család tragikus indulásának és katasztrofális hanyatlásának, magával rántva az egész zsidóságot.

A két utolsó hasmoneus uralkodó Salome fiai voltak, Hürkanosz és Arisztobulosz – mindketten végleteleg hellenizálódott figurák, és bár Hürkanosz volt a gyengébb kezű, de volt egy erőskezü tanácsadója, bizonyos Antipater (Antipatrosz), aki erőszakkal zsidóságra térített edomiták leszármazottja volt, és tán nem véletlen, hogy éppen az ő fia lett az előbb már említett Heródes.

A két hasmoneus testvér azon veszekedett, melyikük legyen az uralkodó – a logikus válasz a „semelyikük” lett volna, de ehhez túl hataloméhesek és önteltek voltak, így aztán kézenfekvő volt az ötlet Rómához fordulni mediációért (A zsidók és Róma között a kapcsolat még a makkabeusok felkelésének idejére datálódik, amikor a zsidók szövetséget kötöttek Rómával).

Ám a rómaiakat segítségül hívni nem kifejezetten a nemzetek felett álló pártatlan békefenntartók mediációs közbelépését eredményezte – itt egy olyan népről volt ugyanis szó, amely lankadatlan energiával hódított és kebelezett be minden területet, ahova valahogy betette a lábát.

I. e. 63-at írunk, amikor a Pompeii, a hírhedt római hadvezér a görög birodalom utolsó morzsáját is felszámolja, és boldogan lépteti seregeit Izrael földjére...

forrás • aish.com
fordítás • Csergő Éva

Főigazgató – Director: Ávrahám Chavoly

Lépjön velünk érintkezésbe – Contact us on:
aycefc@netscape.net
or International Phone Number 613 9010 6134

**AUSZTRÁLIAI MAGYAR
ZSIDÓ NEMZETKÖZI
BERUHÁZÁSI IRODA**

**AUSTRALIA'S HUNGARIAN
JEWISH INTERNATIONAL
INVESTMENTS OFFICE**

Tanácsadás ingatlan, tőzsde, stb. befektetésekre

*Advice Relating to Various types of Real Estate,
Stock Exchange and other Investment*

Hét chanukai étel

D. CH.

Chanukakor hagyományosan fánkot vagy más olajban sült ételt, illetve tejeset eszünk. A régebbi Forrás újságokban találhatunk fánk recepteket (pl. [www.http://lativ.hu/oesszehasonlito-fanktan/](http://lativ.hu/oesszehasonlito-fanktan/)). Most néhány hagyományos, de számunkra talán új chanukai étel következik.

Keftes de prasa

A keftes a szefárd konyhában ismert, bármilyen reszelt zöldségből készült fasírt olajban kisütve. A keftes de prasa kifejezetten póréhagymafasírt. A szíriai konyhában kisütés előtt még fahéjjal is ízesítik.

Bunelos

Kis gömb alakú fánkok, amelyeket narancs- vagy ánizssziruppal öntenek le. Spanyolországból származik, de megtalálható Dél-Amerikától Egyiptomig. A zsidók chanukakor, keresztény és muszlim szomszédok pedig a saját ünnepeikkor fogyasztják.

Szfenj

Élesztős fánk, a neve arabul szivacsot jelent. Az észak-afrikai zsidók eszik, tipikusan cukorral vagy mézzel illetve reszelt narancshéjjal ízesítik.

Tészlatkesz

A román zsidóság ajándéka, hasonlóan a krumplis latkeszhez, de krumpli helyett főtt tésztával készül.

Kibbet yatkin

A latkesz szíriai változata, krumpli helyett sütőtökkel és bulgurral készül.

Gulab jamun

Az indiai zsidók chanukai étele, tejporból készült tésztagolyókat sütnék ki olajban, és kardamomos-rózsavizes sziruppal öntik le.

Alma alakú mézeskalács

Olasz rizs alapú édes latkesz. A pontos receptje:

Hozzávalók:

3 pohár víz, 1 pohár só, 1,5 pohár arborio rizs sütéshez olaj, 6 tojás felverve, 0,5 pohár fenyőmag, 0,5 pohár mazsola, 2 teáskanál reszelt citrom- vagy narancshéj, 1 teáskanál vaníliakivonat, 0,25 teáskanál narancsvirágvíz (opcionális), cukor vagy méz

Elkészítés:

Megfőzzük a rizst, beáztatjuk a mazsolát. Amikor kihűlt a rizs, összekeverjük a tojással, fenyőmaggal, a leszűrt mazsolával, vaníliakivonattal, citrushéjjal, narancsvirágvízzel, és forró olajban kis adagokban, kanállal lelapítva kisütjük. Cukorral megszórva vagy mézzel leöntve tálaljuk.

Ha valaki aggódna a sok olaj és cukor miatt, gondoljon arra, hogy nem sokára itt van tu bisvát, amikor rengetegféle gyümölcsöt fogunk fogyasztani!

A magas chanukagyertyák

PANYINÉ DR. ÁBRAHÁM ZITA

Mese egy különös chanukai megmenekülésről

Naftali nagyon jókedvű ember volt. Hangoztatta is életfilozófiáját, miszerint örömmel kell szolgálni az Örökkévalót. Ez igaz volt rá egész évben, mégis mindenki felfigyelt rá, hogy chanukakor különösen boldog szokott lenni. Addig táncolt mindig a zsinagógában, míg végül mindenki csatlakozott hozzá, és az egész közösség egygyé vált a boldog ünneplésben. Egy chanukaestén elmesélte a történetét.

Sok évvel ezelőtt chanuka előtt nem sokkal elmentem meglátogatni a rebbémet, Reb Shalom Dov Bert, és indulásomkor kértem, hogy áldja meg a hazautazásomat. Annak idején elég veszélyes volt az utazás, az időjárási nehézségeken kívül vadállatoktól és útonállóktól is tartani kellett. A rebbe megáldott, és azt mondta: Figyelj, Naftali! Szeretném, ha a hazautazásod előtt hosszú chanukagyertyákat vennél, legalább egy méter magasakat, és az Örökkévaló meg fog védeni az úton.

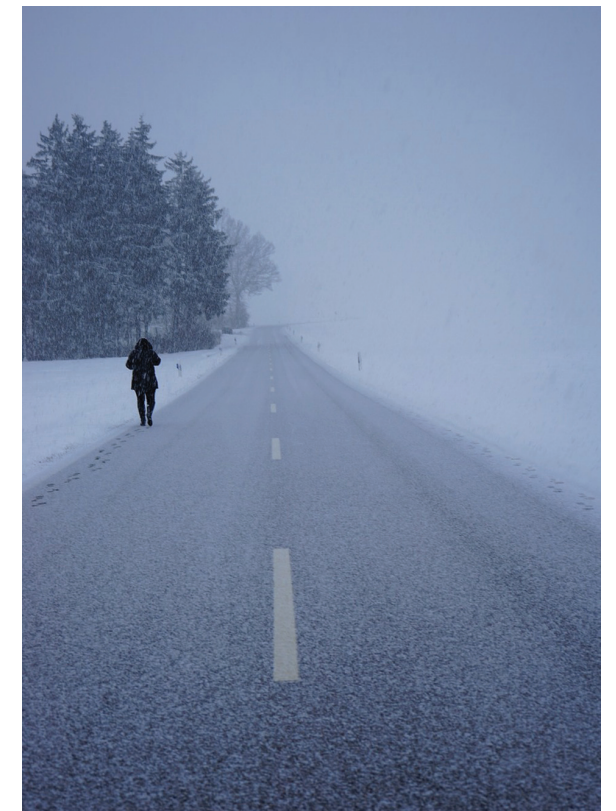
Másnap egész nap a várost jártam, hogy indulás előtt beszerezsem a rabbi tanácsa szerinti magas chanukagyertyákat. Nem volt egyszerű! Kis késéssel végül útnak indultam, és bizony hamarosan megértettem, miért volt szükségem a magas gyertyákra.

Chanuka előtt egy-két nappal már otthon szerettem volna lenni, de később is indultam, meg hatalmas hóvihár tört ki, amely lehetetlenné tette a haladást. Már biztos voltam benne, hogy az első estét az úton fogom töltöni, amikor hirtelen rablók támadtak meg. Kiszállítottak a kocsiból. Menj, és mondd el az utolsó imádat! – förmedtek rám. Könyörögtem az életemért: vigyék mindenemet, csak az életemet kíméljétek! De nem hódoltak meg. Az egyetlen kegy annyi volt a részükről, hogy engedték elmondanom az utolsó imámat, és meggyújthattam életemben utoljára a chanukagyertyáimat. Felmásztam hát a koci tetejére, és meggyújtottam a fenyeket. Könnyekkel a szememben imádkoztam, énekeltem az áldásokat, és néztem a gyertyák fényét. A rablók nem nagyon figyeltek rám, túlzottan el voltak foglalva a dolgaim átpakolásával és elosztásával. Ekkor történt a csoda!

Nem sokkal messzebb egy kisvároska tűzfigyelőtornyában távcsővel figyelték a környéket. Különösen tüzet keresett az ő, mert ha valahol fellobbannak a lángok, könnyen az egész város leéghetett volna. Felfigyeltek

az én gyertyáim fényére. Nem tudták, honnan jön, de tűznek látták. Hamarosan már hallani lehetett a kocsik, lovak zaját, amint sebesen közeledtek felénk. A rablók megijedtek, azt gondolták, a rendőrök jönnek értük. Mindent hátrahagyva, fejvesztve menekültek az erdőbe. Hátrahagytak engem a gyertyáimmal, lovaimmal, kocsimmal és mindenemmel, ami a kocsin volt. Így mentettek meg a hosszú chanukagyertyák. És minden chanukakor megemlékezem a csodáról, amelyet az Örökkévaló velem tett azon az éjszakán, és hálát adok az életemért.

Forrás • Uncle Yossi's Big Book of Stories, Jewish Learning Group, 2014–2016
Trendeli Alapítvány – Zsidó bölcsőde Újlipótvárosban

Jó étvágyat!

forrás • forward.com
kosherlikeme.com

Ki lehet kényszeríteni a szeretetet?

PANYINÉ DR. ÁBRAHÁM ZITA

„Ahogy a kommunikáció helyreáll, elindul a gyógyító folyamat.”

A Válgas hetiszakasz azzal kezdődik: „Ekkor elébe lépett (odalépett) Júda, és mondta (Józsefnek): Kérlek, uram, hadd szóljon szolgálád egy szót urad fülébe...” Ebben nem is lenne semmi meglepő, csak hogy az előző hetiszakasz azzal fejeződik be, hogy József és Júda már beszélnek. József megnehezíti az életüket, és a testvérek teljesen lehetetlen helyzetben találták magukat, mert Benjámin rabszolgasága forog kockán. Eddig is beszéltek, miért kell most Júdának odalépnie Józsefhez? Eddig nem előtte állt? Több ismert magyarázat is van erre a kérdésre. Ohr Hachajim Hakadosh nagyon érdekes és tanulságos értelmezést adott rá. Júda érzékelte, hogy ebben a nehéz helyzetben másképp kell megközelítenie Józsefet, mint eddig tette. Mert az eddigi attitűd érthetetlen oknál fogva ugyan, de egyre mélyebbre növelte a szakadékat a testvérek és József között.

Júda azt a zsidó elvet kezdte alkalmazni, miszerint az, ahogy őszintén érzel valaki iránt, kényszeríti a másikat, hogy ugyanúgy érezzék irántad. Felébresztette magában a mély szeretetet és tiszteletet József iránt, hogy ezzel spirituálisan kényszerítse Józsefet, hogy ugyanúgy érezzen Ő is a testvérek és köztük Júda iránt. De hogy érezhet mély szeretetet és tiszteletet e bálványimádó, hatalmaskodó egyiptomi iránt (akinek gondolta akkor Józsefet)?

Ekkor odalépett... nem fizikailag, hiszen fizikailag eddig is ott volt, hanem érzelmileg, spirituálisan. Minden porcikájával meg akarta érteni Józsefet. Lement arra a szintre, ahol József volt, hogy szeretni tudja, és ezzel elérje, hogy ő is szeresse. Mindegy, hogy József nem az volt, akinek gondolta, elérte, hogy őszinte szeretetet érezzen iránta, és ezzel

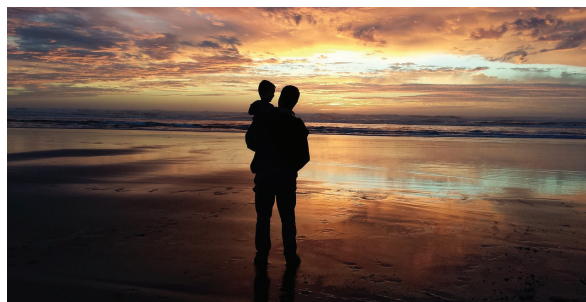
Józsefet rákényszerítette, hogy megváltoztassa az érzéseit maga iránt. Hogyan? Ideiglenesen levitte magát arra a szintre, ahol József gondolta. Megpróbálta azt szeretni, amit ő szeret, azt érdekesnek találni, amit ő, hogy minél több közös pont legyen, amely megnyitja a szeretet és kommunikáció csatornáit. Ideiglenesen, a kapcsolat kedvéért.

Hasonlóan tett Izsák, amikor Ézsauval kapcsolatuk közös felülete a vadászat és a vad hús lett. Nyilván ott is arról volt szó, hogy Izsák közös kapcsolódási pontot tartott fenn kissé nehéz fiával, hogy a kapcsolat és szeretet megmaradjon köztük. Nem valószínű, hogy a kulináris élvezetek prioritást élveztek Izsák értékrendjében, de az, hogy a fiával fennmaradjon a jó kapcsolat, és ezen keresztül befolyásolni tudja a jó irányába, arra vitte, hogy őszintén érdeklődjön az iránt, ami Ézsaunak fontos volt. S ha nem is lett túl jó ember, Ézsauról a források leírják, hogy különösen szép módon tisztelte Izsákot.

Óriási tanulsága van ennek a nevelésben. A forrás, ahonnan ezt a gondolatot hallottam, egy olyan szakembertől származik, aki családjuktól és a vallástól messze eltávolodott, gyakran krízisben lévő fiatalokkal foglalkozik. Kérdezik a szülők tőle: hogyan szeressem a gyermekemet? Semmi közös nincs bennünk? Én klasszikus zenét hallgatom, ő hip-hopot „nyom”, én olvasok, ő csak a számítógépes játékaik előtt ül, évek óta alig beszélünk egymással.

A fent leírtak alkalmazása a gyakorlatban valahogy így foglalható össze: tegyél meg mindent, hogy érdekesnek találj, ami neki érdekes, szeresd, amit ő szeret, hallgass zenét, amit ő hallgat (ideiglenesen, de őszintén)! Ezzel tudod elérni, hogy megnyíljon felé, és újra szeresd. S ha Te őszintén el tudod fogadni, tisztelni és szeretni tudod, ezzel spirituálisan előidézed, hogy ő is szeretni kezdjen. Ahogy a kapcsolat, a kommunikáció helyreáll köztetek, elindul a gyógyító folyamat. Használd a több ezer éves receptet eltávolodott teenager gyermeked, testvér vagy bárki más esetében!

Trendeli Bölcsőde- zsidó bölcsőde az Újlipótvárosban
www.trendeli.hu
forrás • Twistedparenting,
Avi Fishoff youtube csatornája

Latív Sábáton, Ráckeve 2017.

Mazal tov!

Latív 17/18

egy inspiráló hely

A Latív lehetőséget biztosít minden zsidó fiatalnak, bármilyen háttérrel is rendelkezik, hogy belekóstoljon a zsidó bölcsesség mélységeibe, valódi zsidó élményekkel gazdagodjon és egy közösségben megtalálja önmagát.

Minden hétfő–szerda 18.00-tól

Magas ösztöndíj lehetőségek

Héber nyelvoktatás

Külföldi utazások

Meríts a hagyomány mélységéből!

Kérdezz, mert a kérdés érték!

Finom kóser vacsora minden alkalommal

Tanévkezdés: **november 6.**
Csatlakozás: *egész évben*
Helyszín: **Andrássy út 59.**

Információ és beiratkozás:
info@lativ.hu
06 70 932 8275

Latív

bölcsesség, hagyomány, közösség
www.lativ.hu

facebook.com/lativkolel